

ZÁKLADNÍ DATA O STAVBĚ A VÝZDOBĚ BÝVALÉHO AUGUSTINIÁNSKÉHO KLÁŠTERA SV. RODINY V HAVLÍČKOVĚ BRODĚ

Ivo Kořán

Základy stavby byly vyměřeny r. 1679, východní část s presbytářem stavěl Gian Batista neznámého příjmení (snad G.B.Canavalli z Chrudimě) do r. 1696, kdy východní část provisorně uzavřena. Pak do r. 1705 vystavěna i západní část Danielem Měnickým z Chrudimě a průčelí upraveno podle návrhu br. Filipa à Sancto Hermanno. R.1725 při severní straně postaven Boží hrob kamenickým mistrem Juliem Rauerem podle plánů A. V. Spannbruckera. Kostel opraven r. 1731 a r. 1760. Roku 1888 byla snesena věž v jeho průčelí a nahrazena nižší vížkou nad štítem. V sedmdesátých letech 20. století provedena dokonalá restaurace stavby i interiéru.

Kostel je jednolodní, s obdélným půdorysem a trojboce uzavřeným presbytářem. Západní průčelí se štítem člení pilastry a niky se sochami Krista, P. Marie a sv. Josefa z let 1703 - 1704 od br. Filipa à Sto Hermanno. Presbytář sklenut valeně a konchou, loď klenuta třemi poli valené klenby s lunetami a pasy. V západní části kruchta s poprsnicí, zdobenou freskou ze čtyřicátých let 18. století a soudobou kovanou mříží.

Původní zařízení je barokní z 1. poloviny 18. století. Hlavní oltář vytvořen podle návrhu Ignáce Rohrbacha z Chrudimě z let 1746 - 1747 s obrazem sv. Rodiny od Siarda Noseckého z r. 1747, po stranách dvě velké sochy sv. Augustina a Moniky, podle Rohrbachových modelů dokončené V. Kovandou r. 1747.

Kazatelna se sochami čtyř církevních otců (sv. Jeronýma, Ambrože, Augustina a Řehoře) od Ignáce Rohrbacha z r. 1732, štafírována J.Pischlem r. 1746.

V lodi blíže vchodu jsou dva protějškové oltáře z doby po r. 1730 se sochami od I. Rohrbacha. Vlevo je to oltář Pěti ran Kristových se sochami P. Marie a sv. Jana Evangelisty. Vpravo oltář sv. Jana Nepomuckého se sochami sv. Václava a Víta a s obrazem sv. Jana Nepomuckého z doby před polovinou 18. stol.

Dále směrem k presbytáři se nacházejí další dva protějškové oltáře z let 1750 - 1751 se sochami od V. Kovandy. Vlevo je to oltář sv. Anny se sochami sv. Viléma Akvitánského a Tomáše de Vi-

lla Nova; obraz sv. Anny od Siarda Noseckého z r. 1749, signovaný (vpravo dole) nápisem : "Anno 1749 Deo ter Optimo Maximo et sacrae Christi Familiae honori pinxit, ac in monimentum perpetuae gratitudinis Venerabili Conventui Teutobrodensi Augustinianorum Discalceatorum dono obtulit P. Siardus Franciscus Nosetzky S. Ordinis Praemonstrat. professus" (Ke cti a chvále Boží a Rodiny Kristovy namaloval a na památku věčné vděčnosti ctihodnému klášteru německobrodských bosých augustiniánů darem věnoval P. Siardus Fr. Nosecký, kanovník řádu premonstrátského). Na témže oltáři je menší oválný obraz sv. Augustina, přijímajícího zjevení - kopie podle obrazu K. Škréty, umístěného původně v knihovně kláštera augustiniánů na Zderaze v Praze a dnes v Národní galerii Praze.

Proti oltáři sv. Anny je oltář Bolestné P. Marie se sochami sv. Kláry de Monte Falco a sv. Rity, s obrazem od vídeňského malíře J. K. Auerbacha z r. 1753.

Pod kruchtou je umístěn obraz Ecce homo od J. F. Stanice z r. 1769 a obraz P. Marie Brněnské (barokní kopie asi z r. 1731 podle staré byzantské předlohy).

(1976)

K OTÁZCE DATOVÁNÍ NĚMECKOBRODSKÉ CESTY J. V. STAMICE

Jiří Sochr

Dosavadní stamicovská literatura obsahuje řadu domněnek o stycích zakladatele mannheimské školy Jana Václava Stamice s domovem, zvláště s jeho bratrem, pozdějším německobrodským děkanem, Antonínem Tadeášem. Mnoho nejasného nalézáme především v otázce působení obou bratří v letech 1741 - 1742 v Mannheimu a v často citované návštěvě Jana Václava v Německém Brodě u příležitosti slavnostní instalace jeho bratra Antonína Tadeáše děkanem, která se podle dosavadních názorů měla konat 24. září 1749 v německobrodském děkanském kostele.

Z této doby špatně dochovaný archivní materiál jak německobrodského magistrátu, tak i města a kurfiřtského dvora v Mannheimu způsobil, že každý sebemenší údaj, týkající se třeba jen rodiny Stamicovy v rodném městě, může být důležitý pro zpřesnění životopisu tohoto velkého umělce, o jehož krátkém životě máme dosud jen málo soudobých zpráv.

K překvapivým zjištěním z poslední doby patří i nalezené písemnosti děkanského archivu v Havlíčkově Brodě, obsahující dekrety děkana Stamice vydané pražskou konzistoří, a zvláště až dosud neznámá kritika Stamicovy volby děkanem, zapsaná latinsky ve farní kronice příbyslavské tamním farářem Josefem Jakubem Varhánkem.¹⁾

Tento kronikářský zápis nám umožní doplnit životopis skladatelova bratra, děkana A. T. Stamice, a tak dospět k přesnějším odpovědím na výše uvedené otázky.

Antonín Tadeáš Stamic se narodil 20. 1. 1722 v Německém (Havlíčkově) Brodě na Rynku, v domě, zvaném Rejnovském (dnes čp.160), jako třetí syn německobrodského varhaníka a později radního Antonína Ignáce Stamice.

Po absolvování jezuitského gymnasia v Jihlavě (1733/34 - 1738/39) odešel do Prahy, aby tam pokračoval ve studiích. V Praze studoval prokazatelně filosofii dva roky, a to v letech 1739/1740 - 1740/41. V ročnících 1741/42 - 1743/44 však již zapsán nebyl. Teprve v roce 1745 navštěvoval přednášky na teologické fakultě²⁾.

Dosud nebylo známo, kde A. T. Stamic v rušné době slezských válek vlastně byl a čím se zaměstnával. Mezera ve vědomostech o osudu pozdějšího děkana Stamice v letech 1742 - 1744 vedla ke

vzniku domněnky o uměleckém turné obou bratří Antonína Tadeáše a Jana Václava po Německu. 3)

Ve skutečnosti však po ukončení studia filosofie, kdy pravděpodobně získal hodnost magistra, 4) byl Ant. Tad. Stamic odveden na vojnu; později se stal písařem u nedlouho předtím vytvořené zemské milice.⁵⁾ Teprve potom jako voják projevil zájem o teologii, k jejímuž studiu se přihlásil pravděpodobně až po propuštění ze zemské milice koncem roku 1744, jakmile skončila okupace Prahy a přednášky na pražské universitě byly obnoveny. A. T. Stamic studium teologie ukončil v červnu 1746, neboť již dekretem vydaným dne 18. 6. 1746 byl pražskou konzistoří ustanoven kaplanem v Krásné Hoře nedaleko Havlíčkova Brodu u tamního faráře Antonína Martina Vodáka⁶⁾. Současně jako novosvěcenec obdržel povolení ke sloužení primiční mše v arcidiecézi pražské,⁷⁾ kterou vykonal po návratu z Prahy k rodičům 10. července 1746 v německobrodském děkanském kostele.⁸⁾

Toto nové zjištění o Stamicově vojenské službě, jak ji krátce líčí v kronikářském záznamu J. J. Varhánek, vyvrací názor o domnělém působení A. T. Stamice jako violoncellisty v Německu.⁹⁾ Stamic zřejmě před ukončením studií nikdy v cizině nebyl. Také vzhledem k vojenské službě a k omezení výjezdu v této válečné době jak z Čech, tak zvláště z Prahy, nemohl tak učinit, i kdyby byl chtěl.

Antonín Tadeáš Stamic zřejmě nebyl nadšen kaplanským místem v chudé krásnohorské farnosti a snažil se proto brzy dostat do Německého Brodu. Tento záměr se mu podařil až koncem září 1746, neboť ještě 25. 9. křtil v Krásné Hoře,¹⁰⁾ ale již od 29. 9. 1746¹¹⁾ trvale působil jako třetí kaplan na brodském děkanském beneficiu. Zřejmě zde silně působil vliv Stamicova otce - radního, že na uvolněné kaplanské místo po Františku Michlovi, který se stal farářem ve Šlapanově, mohl nastoupit po dohodě s děkanem Schafferem jeho syn Antonín Tadeáš.

Jak již bylo řečeno, stal se A. T. Stamic zprvu v Německém Brodě třetím kaplanem. Z dochovaných písemností brodského děkanství, zvláště církevních matrik, můžeme pozorovat, že měl nejprve za úkol uvést do pořádku písemnou agendu děkanství. Teprve od počátku roku 1747 byly mu svěřovány děkanem Schafferem ve větším měřítku a pravidelněji církevní funkce. Na místo kaplana tzv. Schucknechtovy fundace byl potvrzen dekretem pražské konzistoře

až 29.1. 1748,¹²⁾ když původní návrh, podepsaný pouze jeho otcem, radním A. I. Stamicem a ještě bez vědomí děkana, byl vrácen brodskému magistrátu pražskou konzistoří zpět s podmínkou, aby byl doplněn o podpisy ostatních členů městské rady.¹³⁾

Po smrti děkana Ondřeje Leopolda Schaffera ujal se A.T. Stamic brodského děkanského úřadu, ale pouze jako administrátor, hned druhý den, tj. 24.září 1749. Tohoto dne nemohlo dojít k jeho instalaci děkanem, a to z těchto důvodů :

1. Instalace se mohla uskutečnit teprve po schválení a vyhotovení jmenovacího dekretu pražskou konzistoří.
2. Instalace děkana na církevním beneficiu byla slavnostním aktem, který musel být předem připraven a dohodnut s administrátorem vikariátu (účast duchovních z okolních farností).
3. Slavnostní instalace se konaly zpravidla v neděli za široké účasti farníků.

Ve stamicovské literatuře často citované a nesprávně pochoopené zápisy z německobrodské děkanské kroniky, zvané Matrix, umožnily svou stručností nesprávný výklad, že A. T. Stamic byl právě tento den (tj. ve středu 24. září) slavnostně instalován děkanem.¹⁴⁾ Nástupu Stamicova do děkanského úřadu se přímo týkají dva zápisy v brodské kronice. První, psaný vlastnoručně Stamicem, sděluje, že "die 24. septembris successit P. Antonius Stamitz",¹⁵⁾ a ve druhém (přehled správců brodského děkanského benefícia) je u Stamicova jména opět jeho vlastní rukou připsáno "die 24. septembris Anno 1749 electus loci decanus".¹⁶⁾ Tyto stručné zmínky je nutno správně chápat tak, že A. T. Stamic dne 24. září pouze nastoupil do děkanského úřadu, když byl zároveň do této funkce zvolen patronem - německobrodskou městskou radou.

O tom, že dosažení děkanského úřadu v Německém Brodě nebylo snadnou a rychlou záležitostí, svědčí nejlépe zápis v příbyslavské farní kronice, která nám prozrazuje mnohá postranní jednání Stamicova (viz příloha).

Autor tohoto zápisu, příbyslavský farář J. J. Varhánek, byl velmi dobře informován o záměrech Stamicovy rodiny a zvláště pozdějšího děkana Stamicem.¹⁷⁾ Sám zřejmě usiloval o získání tohoto děkanství, když již dříve věděl o nemoci děkana Schaffera, neboť také jako svědek podepsal spolu s A. T. Stamicem děkanův kšaft a po jeho smrti působil v Brodě jako "executor testamenti". Varhánkův nezdar byl zřejmě důvodem k napsání této poměrně ostré

kritiky Stamice a vysokého kléru, v níž o nastoupení Stamicově na děkanský úřad píše jako o "zakoupení tohoto děkanství". Samotného Stamice charakterizuje jako člověka, který svou touhou po zisku se nejsilněji vnutil německobrodskému magistrátu.

Podle zápisu Varhánkova se A. T. Stamic hned po pohřbu děkana Schaffera zavázal městským radním, že na svůj náklad dokončí stavbu kaple sv. Barbory, čtyři mladé brodské měšťany že dá za své peníze na studie a že na faře bude živit a šatit diskantistu a altistu. Po tomto slibu, který měl také písemně potvrdit na brodské radnici, byl 24. září 1749 zvolen děkanem. Avšak zpráva o způsobu, jakým dosáhl této volby, se záhy dostala k pražské konzistoři. Tam byl Stamic později se svou žádostí o potvrzení děkanské funkce odmítnut a obviněn ze svatokupectví.

Přesto se mu však podařilo získat náklonnost konzistoře a vymoci si dne 17. října 1749 schválení jmenovacího dekretu,¹⁸⁾ avšak pod podmínkou, že znovu podá žádost k německobrodskému magistrátu a že bude moci prokázat svou kvalifikaci pro řízení děkanství. A. T. Stamic však tuto zkoušku nesložil a musel požádat o pomoc při studiu v augustiniánském semináři. Teprve po osmítýdenním školení a pravděpodobném složení zkoušky mohl se vrátit jako nově potvrzený děkan z Prahy do Německého Brodu. Před odchodem z Prahy musel však ještě slíbit, že bude dále studovat, aby "o tom v průběhu deseti týdnů při opětovném dostavení se do Prahy podal větší důkaz, avšak předstíráv nemoc, tomu všemu unikl".

Stamicův jmenovací dekret, který byl schválen a vystaven konzistoří již 17. října, byl v Praze zadržen a postoupen administrátoru přibyslavského vikariátu, polenskému děkanovi Petru Floriánovi teprve 9. prosince 1749¹⁹⁾ s tím, aby zajistil Stamicovu instalaci.

Slavnostní instalace Stamice, o níž však Varhánek nepíše, mohla se tedy konat až po tomto datu. Na správnost Varhánkova zápisu ukazuje rovněž německobrodská matrika narozených, která dokládá nepřítomnost A. T. Stamice v Brodě. Stamic je po 24. září v této matrice poprvé zapsán při výkonu církevní funkce (křtu) 1. prosince 1749, a to jako děkan.²⁰⁾

O tom, jak vypadala slavnostní instalace děkana A. T. Stamice, nemáme žádné zprávy. Musíme jen předpokládat účast předních členů měšťanstva - radních v čele s purkmistrem - a církevního kléru, pochopitelně za účasti širokých vrstev občanstva. Instalace

ce byla určitě okázalou podívanou v níž, nemalou účast měl literátský kůr, varhaník Karel Schön a především již tehdy v rodném městě dobře známý děkanův bratr, slavný virtuos a ředitel mannheimské kapely, Jan Václav Stamic.

Vystoupení Stamicovo při instalaci mělo jistě přinést této slavnosti více lesku a utlumit odpor církevního kléru vůči osobě jeho bratra děkana Stamice.

K tomuto tvrzení opravňuje nás závěr Varhánkova zápisu, který potvrzuje již dříve vyslovené domněnky o návštěvě J. V. Stamice v Brodě a o jeho účasti na bratrově instalaci. Varhánkův zápis je však ještě o to více cenný touto zprávou (překlad z latinského originálu) o cestě děkana Stamice do Mannheimu:

"Zatímco toto píši, zdržuje se nový pan děkan v sídelním městě dolního knížectví Mannheimu, kam se svým bratrem, největším hudebním virtuosem (který prý v tomto umění nad Evropany vyniká a sám jsem mu s nejvyšším obdivem naslouchal), odešel, když před svou cestou nadělal mnoho dluhů, hodlaje přinést si nazpět, jak doufám, přednosti světa".²¹⁾

Z této závěrečné části zápisu je zřejmé, že Varhánek slyšel hrát J. V. Stamice a že věděl velmi dobře o společné cestě obou bratří do Mannheimu. Sám Stamicovo vystoupení mohl obdivovat jedině v Německém Brodě, a to pravděpodobně při slavnostní instalaci.

Varhánkův zápis však neodpovídá na otázku, kdy J. V. Stamic přijel s manželkou do Německého Brodu a jak dlouho trvala jeho návštěva v rodném městě. Tento kronikářský zápis postrádá rovněž časový údaj, kdy byl napsán.²²⁾

Abychom mohli určit přibližnou dobu Stamicova příjezdu a pobytu v Německém Brodě, je nutno přihlídnout k několika skutečnostem. Především, víme-li, že instalace děkana Stamice se mohla uskutečnit až po 9. prosinci 1749, pak pravděpodobný příjezd jeho bratra z Mannheimu můžeme předpokládat nejdříve kolem vánočních svátků. Dále pak porovnáním zápisů z brodské matriky narozených a dochovaných písemností děkanského úřadu můžeme určit dvě období v roce 1750, kdy A. T. Stamic nekonal v Brodě žádné církevní funkce. Nejprve je to mezi 23. lednem až 11. březnem a podruhé mezi 21. březnem až 14. červnem 1750.²³⁾

Srovnáme-li tyto dva časové úseky s dobou, kdy předpokládáme vlastní provedení zápisu do přibyslavské farní kroniky, t. j. po

1. dubnu 1750,²⁴⁾ a víme-li od P. Gradenvitze,²⁵⁾ že v Mannheimu zastupoval J. V. Stamice ve dnech 1. a 10. února 1750 při křtu dvou dětí ze spřátelené rodiny jeho bratr Václav Jan a že za Stamicovy nepřítomnosti v Mannheimu byl mu 27. února 1750 vyhotoven jmenovací dekret na místo ředitele instrumentální hudby,²⁶⁾ pak je možno určit pravděpodobný odjezd obou bratří z Německého Brodu do Mannheimu na dobu kolem 21. března 1750.

Jan Václav Stamic zřejmě očekával brzké jmenování ředitelem mannheimské kurfiřtské hudby a jistě se nemohl déle v rodném městě zdržet. Proto odcestoval brzy po 21. březnu 1750 se svým bratrem děkanem Stamicem zpět do Mannheimu, a to pravděpodobně bez své manželky Marie Antonie, rozené Lünenborn, která zřejmě, vědoma si svého těhotenství, raději zůstala v manželově rodném městě. Zde se jí také 27. listopadu 1750 narodil syn Antonín Tadeáš,²⁷⁾ pozdější člen mannheimské dvorní hudby. Stamicova manželka Marie Antonie odcestovala s novorozeným synem do Mannheimu zřejmě až na jaře 1751. Je možné, že na této dlouhé cestě ji doprovázela sestra obou bratří Marie Stamicová (pokř. 3. 6. 1731), která nakonec zůstala v Mannheimu a žila v Stamicově rodině; tam se také provdala po smrti bratra Jana Václava.

Cesta sourozenců Jana Václava, Antonína Tadeáše a snad i později jejich sestry Marie do Mannheimu přinesla jejich otci, Ant. Ign. Stamicovi, nemalé starosti. Již finanční závazky děkana Stamice, uzavřené při jeho nástupu do děkanského úřadu vůči německobrodské obci, staly se značným břemenem pro Stamicovu rodinu v Brodě, vystupňovaným ještě o další potřebu peněz na cestu a pobyt v Mannheimu. Tuto svízelnou situaci byl nucen A. I. Stamic vyřešit půjčkou z různých německobrodských kostelních fundací v celkové částce 1860 zl. rýn.,²⁸⁾ z nichž většinu splatili teprve po jeho smrti dědicové.

Děkan Stamic mohl se tedy vrátit z Mannheimu do Německého asi v polovině června 1750. Na brodské farnosti čekal ho nemalý úkol: splnit závazky vůči brodskému magistrátu a doplnit si chybějící vzdělání vyžadované pro funkci děkana.

Přes časté nemoci (ze zdravotních důvodů mohl od r. 1757 nosit při mších paruku) stal se v roce 1758 sekretářem příbyslavského vikariátu. Brzy poté se odebral na další studia do italské Neapole, kde byl také 14. března 1760 promován doktorem teologie a filosofie. Druhý den, 15. března, se stal apoštolským notářem

a později - 29. 7. 1760 - byl v Praze instalován.²⁹⁾ Získáním těchto církevních post napravil děkan Stamic svou dřívější špatnou pověst. Jako člověk vychvalovaný mezi vysokým klérem svými přednostmi a dobrými vlastnostmi měl nyní otevřenu cestu k dalšímu postupu ve své kněžské kariéře.

Ve Staré Boleslavi stal se 11. srpna 1762³⁰⁾ kanovníkem a později, 14. ledna 1763, administrátorem nově utvořeného německobrodského vikariátu (vikářem schválen 14. 5. 1764).³¹⁾

Po dlouhé nemoci zemřel 24. srpna 1768 na brodském děkanství a o dva dny později (28.8.) byl pohřben přibyslavským farářem J.J. Varhánkem u hlavního vchodu děkanského kostela v Německém Brodě.

Poměrně krátký, avšak bohatý život děkana A. T. Stamice, tak jak jsme jej mohli dosud poznat, neopravňuje k vyslovování domněnky nebo tvrzení o jeho umělecké činnosti jako virtuosa na violoncello a o hudební spolupráci s jeho bratrem J. V. Stamicem v Mannheimu. Pocházel však z rodiny silně hudebně založené a je proto nepochybné, že láska k hudbě přivedla ho ke hře na oblíbené violoncello, avšak jen jako amatéra pro vlastní potěšení.

Je však nesporné, že děkan Stamic znamenal pro svého bratra Jana Václava důležité pojiťko s domovem, a to především jako zprostředkovatel zpráv mezi Německým Brodem a Mannheimem a organizátor německobrodské cesty Jana Václava.

PŘÍLOHA

Mortuo Venerabili Domino Andrea Leopoldi Schaffer vicario foraneo et Tevto-Brodensi decano non tam de praesentatione quam mercatura huius decanatus egit patronus Magistratus Tevto-Brodensis, cui inter alios ignorantia et acquirendi cupiditate excoecatus potentissime se iniecit Antonius Stamitz senatoris Tevto-Brodensis filius et actualis loci capellanus trium annorum sacerdos, quem postquam studium philosophicum ipsum absolvisset, selopetum et potius timpanum arripuit factus pro Landmilitz conscriptor et ipse miles provincialis demum fertum audivisse moralem Theologiam sed surda mente utpote et huius minime gnarus.

Hic (uti sub funere defuncti post prandium ipsi senatores pro palaverunt) obligavit se quod velit suis propriis sumptibus inchoatum Sanctae Barbarae aedificium usque ad perfectionem continuare. Secundo: 4 juvenes patriotas ad suas expensas ad addiscendam linguam germanicam et tandem ad studia promovere et sumptus necessarios in hos impendere. Tercio: Discantistam et altistam in domo decanali alere et vestire. En saccus in Apostolico Collegio eo magis tinniens, quia vacuus.

His demum promissionibus etiam scripto a se datis mercatus

est decanatum supra nominatus juvenculus presbiter: in quo placuit summe Magistratui illius simulata et in rei veritate abiecta humilitas, quam monstravit dum Magistratualium manus in curia exosculetur.

Pervenit facti huius nescio qua via, notitia ad sanctum Consistorium priusquam pro confirmatione Neo-praesentatus comparuisset, qui demum Pragam veniens Simoniae arguebatur, et condemnabatur reus ac quam talis reiectus, ad magnas tamen preces tandem misericordiam assecutus et ei ad manum datum, ut taliter obtentae praesentationi resignaret, ac pro alia de novo ad Magistratum supplicaret.

Qua demum superveniente ad examen admissus, sed hic de novo utpote Nathanael inter fideles quidem tolerabilis, verum pro regimine decanatus repertus est minus idoneus et quam talis reiectus. Demum ad eremum Augustinianam tanquam exilium relegatus à pedagogo mendicante scientiam mendicare debuit pro probro status Ecclesiastici, et sic demum post 8 septimanarum tyrocinium et peracta spiritualia exercitia de gravitate labis Symoniacae rediit confirmatus Tevto-Brodum cum hac tamen (ut ex relatione Augustiniani Pragensis habeo) expressa conditione, ut in studio se qualificaret, ac huius intra 10 septimanas Praegae iterum comparando malus specimen daret, sed ficta infirmitate elusit totum, faveo quidem huic bono homini hunc decanatum, verum etiam post mortem compatior viris tam insigni us eius praedecessoribus, quod talem nacti sint successorem, ex cuius factis prognosticatur facile, quod oblitterabuntur ea quae illi summis laboribus et sanguineis literis huic decanatu pro meliori impresserunt.

Dum haec scribo, in urbe Electorali inferioris Palatinatus Hanheim moratur hic novus Decanus, quo cum suo fratre Virtuosissimo fidicine (qui fertur in hac arte Evropeos excedere, et ipse cum summa admiratione audivi) discessit contractis pro itinere multis debitis, meliora fori, quam speramus, relaturus.

Po smrti ctihodného pana Ondřeje Leopolda Schaffera, vikáře a německéhobrodského děkana, německobrodský patron - magistrát jednal ne tak o obsazení, jako spíše o zakoupení tohoto děkanství. A jemu mezi jinými, zaslepený neznalostí a touhou po zisku, nejsilněji se vnutil Antonín Stamic, syn německobrodského radního a v tomto místě kaplan, vysvěcený před třemi roky, kterého, jakmile vlastní filosofické studium ukončil, přivábilo vojákování a spíše bubínek. Stal se v zemské milici písařem a sám jako krajský voják teprve prý uslyšel o mravouce, ovšem s myslí hluchou, jak není jinak možno, a této pramálo znalý.

Tento (jakmile se po pohřbu zemřelého po hostině samotní radní rozešli) se zavázal, že chce svým vlastním nákladem dostavět započatou stavbu svaté Barbory. Za druhé, že čtyři městské mladíky na svůj náklad povede k naučení německému jazyku a konečně ke studiu a nezbytné náklady na ně vynaloží.

Za třetí, že diskantistu a altistu na děkanství bude živit a šatit.

Hle! Váček v apoštolském kolegiu tím více cinká, čím je prázdnější.

Shora jmenovaný mladý kněz teprve po těchto slibech také písemně od něho daných koupil si děkanský úřad; při tom se nejvíce zalíbila magistrátu jeho předstíraná a ve skutečnosti opovrženíhodná poníženost, jakou ukázal, když na radnici líbal radním ru-

ce.

Zpráva o tomto činu dostala se, nevím jakou cestou, ke svatému konzistoři, dříve než se před svým potvrzením nově jmenovaný objevil. A ten teprve do Prahy přicházející, už byl obviňován ze svatokupectví a byl odsuzován jako viník a jako takový odmítnut. Na velké prosby nakonec přece dosáhl slitování a bylo mu sděleno, aby se takto dosaženého úřadu zřekl a o jiný znovu požádal magistrát. A když žádost přišla, byl připuštěn ke zkoušce, ale tento znovu jak jen možno Natanael mezi věrnými sice snesitelný, avšak pro řízení děkanského úřadu shledán méně způsobilý a jako takový odmítnut. Teprve do semináře augustiniánského jako do vyhnanství odeslán, musel se od žebravého učitele dožebravat vědomostí za provinění proti církevnímu řádu. A tak teprve po osmítýdenním školení a po dokončení duchovních cvičení o závažnosti poklesku svatokupectví vrátil se už potvrzen do Německého Brodu, přece však s touto stanovenou podmínkou (jak to vím ze zprávy Augustiniana pražského), aby se ve studiu zdokonaloval a aby o tom v průběhu deseti týdnů při opětovném dostavení se do Prahy podal větší důkaz, avšak předstíráv nemoc, tomu všemu unikl.

Přeji sice tomuto dobrému člověku tento děkanský úřad, avšak i po smrti spolucítím s muži tak znamenitými, jeho předchůdci, že dostali takového nástupce, že z jeho činů lehko se dá předpovídat, že budou zapomenuty ty zásluhy, které oni s nejvyšším úsilím a nesmazatelným písmem tomuto děkanství vepsali k lepšímu.

Zatímco toto píše, zdržuje se tento nový pan děkan v sídelním městě dolního knížectví Mannheimu, kam se svým bratrem, největším hudebním virtuosem (který prý v tomto umění nad Evropany vyniká a sám jsem mu s nejvyšším obdivem naslouchal), odešel, když před svou cestou nadělal mnoho dluhů, hodláje přinést si nazpět, jak doufám, přednosti světa.

(Kronika farního úřadu c.řk. v Přibyslavi z let 1671-1835, fol. 117v. - 118v. - OA Havl. Brod, sign. FÚ 24/1, z lat.orig.přeložil prof. Josef Eliáš).

Poznámky :

1) Okresní archiv Havlíčkův Brod (dále OA), sign. FÚ 24/1 (dále KP), fol. 117v. až 118v.

2) Tyto údaje čerpá P. Gradenwitz (Johann Stamitz. I. Das Leben. Brünn 1936, 16, p. 3) z dnes nezvěstné matriky, uložené před r. 1945 v Archivu university Karlovy. B. Štědroň nesprávně převzal Gradenwitzovy údaje o Stamicevě studiu v letech 1740 - 1741, když ve studii "Zur Nationalität von Jan Václav Stamitz" (Beiträge zur Musikwissenschaft, 1964, 20, p. 10) studium filosofie ztotožnil s pozdějším studiem teologie; odtud dále převzato do Čsl. hud. slovníku II, Praha 1965, 586.

3) Ant. Pospíšil, Kolem Jana Václava Stamice. Havl. Brod 1947, str. 41 - 42: pod vlivem starší literatury (Dlabač, Hrdlička) a zvláště skutečnosti, že po děkanu A. T. Stamici se v pozůstalosti zachovala dvě violoncella, označuje děkana Stamice

jako virtuosa na violoncello a nepřesvědčivě dokazuje, že oba bratři byli v letech 1741 - 1742 na uměleckém turné v Německu. Naproti tomu B. Štědroň ve studii "Ke sporům o národnost Jana Václava Stamice" (Hudební rozhledy XVI, 1963, 667, p. 20) vyslovuje domněnku, že A. T. Stamic před svým vysvěcením nepůsobil v Mannheimu a tvrdí souhlasně s P. Gradenvitzem (l.c., 16, p. 2.), že v této době kromě proslaveného Jana Václava byl v Mannheimu i jeho mladší bratr, rovněž hudebník, Václav Jan Stamic.

4) V albu Bratrstva anděla strážce v úsobí zapsán spolu s otcem A. I. Stamicem jako nový člen dne 15. 6. 1747 s titulem "Philosophiae Magister et SS. Theologie Baccalaureus". (OA Havl. Brod, sign. FÚ 34/72).

5) OA HB, KP, fol. 117v.

6) Tamtéž, sign. FÚ 8/XXVI.

7) Tamtéž

8) Tamtéž, sign. FÚ 8/1, fol. 209

9) Viz pozn. 3

10) Matrika narozených Krásná Hora (Státní archiv Zámorsk, inv. č. 2339, fol. 17).

11) Matrika narozených Havl. Brod (Státní archiv Zámorsk, inv. č. 2325, fol. 36v.).

12) OA Havl. Brod, sign. FÚ 8/XXVI. Tzv. Schucknechtovu fundaci založil syn německobrodského celního Frant. Ant. Schucknecht, hejtman dragounského pluku hraběte Althama, odkazem ze dne 30. 9. 1727. Originál listiny byl vyhotoven 23. 7. 1728 (viz OA Havl. Brod, sign. FÚ 8/II - 24). Fundace v celkové částce 5418 zl. rýn. byla určena pro vydržování kaplana, který měl v děkanském kostele kázat a sloužit mše v jazyce německém. Hlavním smyslem této fundace nebyla podpora německví v Německém Brodě, ale především, jak je to také v originále listiny zdůrazněno, snaha o pomoc německým cestujícím projíždějícím po tehdy již silně frekventované císařské silnici z Vídně do Prahy, aby se mohli snadněji domluvit a církevní funkce mohly být pro ně konány v německém jazyce.

13) OA Havl. Brod, sig. FÚ 8/X.

14) viz Fr. Petr, "Stamitzové" (Zprávy měst. muzea v Něm. Brodě 1922 - 23, Něm. Brod 1924, 70); P. Gradenvitz, l. c., 40; A. Pospišil, l. c., 42; B. Štědroň, l. c., 667; týž, "Beiträge zur Kontroverse um die tschechische Herkunft von Jan Václav Stamic" (Sborník prací filos. fakulty brněnské university F6, 1962, 127), a v čl. "Zur Nationalität von Jan Václav Stamic" (Beiträge zur Musikwissenschaft, 1964, 21). Nejnověji P. Gradenvitz v encykli. "Die Musik in Geschichte und Gegenwart", sv. 12, Kassel - Basel 1965, 1152 a B. Štědroň (Čsl. hud. slovník II, Praha 1965, 587).

15) OA Havl. Brod, sig. FÚ 8/1, fol. 3

16) Tamtéž, fol. 200

17) Josef Jakub Varhánek působil v letech 1730 - 1737 jako kaplan v Přibyslavi; v roce 1737 se stal farářem ve Šlapanově. Po smrti přibyslavského faráře Fr. Pelikovského (zemř. 29. 7. 1739) byl na žádost přibyslavské obce jmenován farářem v Přibyslavi a zde slavnostně instalován 18. října 1739 německobrodským vikářem O. L. Schafferem (KP, fol. 33). V roce 1759 ustanoven administrátorem přibyslavského vikariátu, když na tuto funkci pro vysoké stáří rezignoval polenský děkan Petr Florián (KP, fol. 128).

18) OA Havl. Brod, sign. FÚ 8/XXVI.

19) Tamtéž s poznámkou administrátora vikariátu: "Praesentata in Officio Vicariatus Polnae Petro Florian Decano Polnae et Vic. For. Administratori Die 9. Decembris 1749".

20) Matrika narozených Havl. Brod (Státní archiv Zámorsk, inv. č. 2325, fol. 72).

21) OA Havl. Brod, KP, fol. 118v.

22) J. J. Varhánek nezapisoval do kroniky přibyslavské farnosti (1671 - 1835) průběžně, ale vesměs s odstupem doby, a to vždy několik zpráv najednou. S touto praxí se setkáváme i pro léta 1749 - 1750, kdy od fol. 114 po úvodním "Annus 1749" zapsal najednou různé zprávy, a to až po zápis o úmrtí německobrodského děkana a vikáře O. L. Schaffera (zemř. 23. 9. 1749) a o jmenování nového vikáře, polenského děkana Petra Floriána. Teprve později Varhánek pokračoval ve vedení kroniky. Opět najednou sem opsal na fol. 115v. - 117v. čtyři fundace, jejichž listiny v originále byly vyhotoveny mezi 28. 3. 1748 až 19. 6. 1749. Zároveň s nimi zapsal kritiku děkana Stamic s dalšími třemi zápisy uvozenými již rokem 1750. První z těchto tří zápisů hlásících se k roku 1750 líčí událost, která se stala 1. 4. 1750 (fol. 119). Na fol. 119v. zapsal Varhánek opět později najednou (jiný odstín inkoustu) události, které se staly mezi 2. 8. - 20. 10. 1750.

23) 22. 1. 1750 děkan Stamic přijímá od důchodu města Něm. Brodu z pozůstalosti po O. L. Schafferovi 50 zl. (OA Havl. Brod, sign. FÚ 8/XIV); 12. 3. 1750 vykonal v Brodě křest (matr. nar. Havl. Brod, fol. 75v.); 20. 3. 1750 prezentoval přípis pražské konzistoře (FÚ 8/VI - 4); 15. 6. 1750 již opět křtil v Německém Brodě (matr. nar. Havl. Brod, fol. 79).

24) Viz pozn. 22.

25) Srov. P. Gradenwitz, l.c., 40.

26) Viz P. Gradenwitz v encykl. "Die Musik ...", 1152.

27) Matrika narozených Havl. Brod (Státní archiv Zámorsk, inv. č. 2325, fol. 87).

Vlastní matriční zápis psaný děkanem Stamicem neopravňuje k vyslovení domněnky, že J. V. Stamic byl v době narození svého syna v Německém Brodě a po dobu téměř jednoho roku mimo Mannheim (P. Gradenwitz, heslo "Stamitz" v encykl. "Die Musik...", 1152).

P. Gradenwitz ve své starší práci (l.c., 40 až 41) byl sveden chybným údajem o narození Stamicova syna Antonína Tadeáše (27. 5. 1750) k tvrzení, že manželé Stamicovi odcestovali s novorozeným synem do Mannheimu v květnu 1750 a že po útrapách cesty tento jejich syn zemřel a byl pohřben v Mannheimu 24. 10. 1750. Rovněž nesprávný údaj nalézáme v citované již hudební encyklopedii, kde P. Gradenwitz na str. 1150 uvádí narození Stamicova syna téhož jména "Anton Thadäus, geb. wahrscheinlich 26., get. 27. Nov. 1754 in Deutschbrod" a tamtéž na str. 1151 křest dalšího Stamicova syna: "Johann Baptista (get. 25. Nov. 1754 in Mannheim)".

28) Viz gruntovní kniha města Havl. Brodu, zvaná pomerančová (Státní archiv Zámorsk., inv. č. 10); zde na str. 349 - 351 jsou zapsány dvě obligace Ant. Ign. Stamice na 1700 zl., uzavřené 15. 1. 1750 a na str. 352 obligace ze dne 16. 10. 1750 na 100 zl. Zbývajících 60 zl. si A. I. Stamic vypůjčil v r. 1751. Poprvé na zadlužení A. I. Stamice v této době upozornil Fr. Petr (l. c., 68, p. 15) a později opět A. Pospíšil (l.c., 44), který však nově upozornil na tyto obligace v souvislosti s předpokládanými výdaji manželů Stamicových na mannheimskou cestu.

29) OA archiv Havl. Brod, sign. FÚ 8/XXVI.

30) V dosavadní literatuře uváděný rok 1763 (převzato z Matrix, OA Havl. Brod, sign. FÚ 8/1, fol. 3) není správný. K omylu došlo pozdějším přepsáním v kronice. Podle dopisu kapitulního děkana staroboleslavského J. O. Kaysera, zaslaného hradeckému biskupu Hrdličkovi, byl A. T. Stamic zvolen kanovníkem ve Staré Boleslavi dne 11. srpna 1762 (viz OA Havl. Brod, sign. FÚ 8/XXVI).

31) OA HB, sign. FÚ 8/XXVI.

Ediční poznámka :

Stať s podtitulem " k 250. jubileu skladatelova narození " vyšla v časopise Hudební věda, r. 4, 1967, str. 650-661. Její text zde uvádíme bez cizojazyčných resumé, fotoilustrací (ukázky z příslušného zápisu v přibyslavské kronice) a po textové kontrole provedené podle dochovaného autorského strojopisu.

O "MUŽI, JENŽ ZATÝKAL HAVLÍČKA"

Z materiálu ke vzpomínkám Jiřího Karáska ze Lvovic.

V nově otevřeném poštovním museu na nároží Karolína u Stavovského divadla visí na stěně vlevo okrouhlá větší, trochu vybledlá fotografie muže, na němž na první ráz je vidět sympatickou ušlechtilost rodovou. Je to "poslední dědičný postmistr v Kamení, krajský hejtman Voith ze Sterbezu v Čáslavi, jenž zatýkal Karla Havlíčka v Německém Brodě..."

Znal jsem se s jeho dvěma dcerami, Bertou a Herminou, jimiž vymřel rod baronů Voithů ze Sterbezu také po přeslici, když byl vymřel před tím po meči jejich bratrem, baronem Vincencem. Bydli-li v Kolíně v krásném rodinném domě, obklopeném rozsáhlou zahradou, kde pozdně dozrávaly i fíky, jichž mi každý rok baronessa Hermína plný košíček jako povinný tribut posílala do Prahy, stejně jako neopomínala mi blahopřátí ke všem svátkům v roce, neboť tato dáma řádu Alžbětina zachovávala s dojemnou přesností staromodní ceremonie. Celý Kolín ji znal, při všech slavnostech fungovala jako zástupkyně české šlechty, a věru, uměla v tom chodit lépe, než baronessa Bertička, jež byla tak skromná jako Popelka. Měl jsem opravdu rád obě ty dámy, blížící se k sedmdesátce svého věku, a zvláštní kouzlo měl pro mne zvláště jeden pokoj jejich palazzeta, plného starobyklých hodin (Bertička je celé dopoledne každého dne natahovala): byl to pokoj, v němž císařovna Marie Terezie přespávala na dědičné jejich poště v Kamení (Steindorfu) na pomezí českomoravském, když cestovala do svého milého českého království. Měl zařízení z té doby, starožitný vykládaný nábytek, takovou roztodivnou garnituru, gracesní skříně s vídeňským porculánem, kouzlo dávných dob jím vanulo... Dědiční poštmistři byli kavalíři, jen si přečtete v poštovním museu, jak jim panovníci udělovali jejich privileje, na poště úřadoval administrátor, a pan poštmistr, nebyl - li zrovna purkmistrem nebo sudím zároveň, jako táborský pan Sebenarz z Herrnfelsu, nudil se vznešeně jako každý soudobý aristokrat.

Otec obou baroness měl titul poštmistrovský jen jako čestnou výsadu. Takto byl krajským hejtmanem v Čáslavi a "jako takový", abychom mluvili úředním slohem, dostal se do biografie Havlíčkovy, neboť on byl ta historická osoba, jež nařídila zatčení Karla Havlíčka - Borovského v zimní noci na sklonku roku 1851 v Němec-

kém Brodě po vítězné pro Havlíčka porotě v Kutné Hoře... Byla to dojemná, srdcervoucí scéna, když nic netušícího Havlíčka přepadli ve spánku Voithovi žandarmové s Dederou v čele, prohledali mu celý byt za nášku rodiny, a pak Havlíčka odvezli do tehdejšího Brixenu, dnešního Bressanone v Itálii. Učinil jsem jednou při odpovědní kávě narážku na tuto dojemnou scénu, a obě baronessy oživly a jedna přes druhou počaly o Havlíčkově vyprávěti. Ne, ne, jejich "fatrla" nebyl žádný ouřada, byl to baron, jak se sluší, a kavalír od kostí, a Havlíčkovi se v Německém Brodě neublížilo. Bertička se podívala významně na Hermínku a ta kývla souhlasně. A tedy Bertička mi sdělovala, ale "důvěrně", že jejich "fatrla" byl přítelem Havlíčkovým, že mu dal aviso, že jej dá zatknouti, aby se připravil, aby odstranil vše závadné, že dá prohledati jeho dům, a vůbec to zatčení že byla smluvená formalita, Havlíček že měl "fatrla" rád a že mi při příští návštěvě vyhledají dopisy Havlíčkovy, psané jejich "fatrlovi" a že z jejich srdečnosti uvidím, že oba mužové, krajský hejtman a žurnalista, byli upřímní přátelé... Domlouval jsem dámám hned, aby listy Havlíčkovy věnovaly buď kolínskému nebo pražskému museu a těšil jsem se na jejich shlédnutí.

Přišla válka a s ní jiné starosti. Přišel jsem zase k baronessám do Kolína, kdy bylo vše vymořeno rekvisicemi, kdy jsme se v pravém slova smyslu pídili po kousku chleba, kdy jsme byli vděční za trochu mouky. I v domě baroness bylo smutno. Obě ošetřovaly vojíny v místním lazaretě a v jednoduchých šatech voněly místo pižmem teď nemocničním karbolem. Také neměly nazbyt. Podíval jsem se na pokoj Marie Teresie, shlédl dva Brandlovy originály, skvostné hlavy stařecké - a ptal jsem se po korespondenci Havlíčkově. Nebylo jí už. Poněvadž úřady rekvirovaly také v domě obou baroness, obávaly se, aby nepadla korespondence do rukou "ouředních" a nezpůsobila jim nepříjemností, že měla rodina důvěrné styky "s nepřítelem Rakouska". Tedy se rozhodly ji spáliti a učinily tak zaplakavše, že musí ničiti památku po "fatrlovi". Bylo mi úzko z té pošetilé bázlivosti obou starých dam, ale za války i jinak rozumní mužové provedli dosti hloupostí (viz jen "knoflíkovou aféru!"). Aby to napravily, darovaly mi podobiznu fatrlovu, a baronessa Bertička sňala s prsou nádhernou miniaturu, představující jejího praděda, Antonína Voitha ze Sterbezu, jenž úřadoval poslední z jejich rodu na poště v Kamení, a darovala mi

ji pro sbírku (dnes je v první vitrině uprostřed poštovního mu-sea).

Obě potomkyně muže, "jenž zatýkal Havlíčka" dočkaly se re-publiky, jež jim vzala šlechtické predikáty - ale ač, jen "když jsme pryč od Vídně..." Neboť obě dámy, ač z krve muže, "jenž za-týkal Havlíčka", cítily vřele česky, vzpomínaly rády, jak hrály v mládí v Čáslavi české divadlo, byly vlastenkyně toho probuzens-kého typu, kdy se mluvilo německy a cítilo vřele česky. Legen-da o krutém hejtmanu čáslavském padá, místo něho nastupuje skrytý přítel Havlíčkův, stačí se podívat do obličeje muže na fotogra-fii v poštovním museu, a uvěříme jeho dcerám, že "fatrle měl dob-ré srdce".

Obě dámy jsou již mrtvy. Napřed Bertička, pak Hermínka byly uloženy do hrobky na kolínském hřbitově... Dům zdědil kdosi vzdá-lený a hned po pohřbu baronessy Hermíny zavolal na něj antikváře, kteří jej dokonale vydrancovali a věci odvezli i do ciziny. Zmi-zel pokoj Marie Teresie, oba Brandlové putovali přes hranice, na-plnil se věcmi místní závod starožitnický, i v pražských obcho-dech jsem leccos poznal. Ještě před smrtí však darovala baronessa Hermína vitrinu s porcelánem kolínskému museu. Škoda, přeškoda, že tam již nemohla uložit dopisy Havlíčkovy, psané jejich fatr-lemu...

Ediční poznámka :

Neznámý editor publikoval tento článek v Literárních rozhledech, r.XIII, 1928 - 1929, str. 61-62.

PÍSEŇ "SPI, HAVLÍČKU, V TVÉM HROBEČKU" A JEJÍ AUTOR

Eva Ryšavá

Jedním z nejvýraznějších projevů lidového posmrtného kultu Karla Havlíčka je píseň "Spi, Havlíčku, v tvém hrobečku". Tato píseň se brzy po svém vzniku - díky popularitě osobnosti, kterou oslavovala - dostala mezi nejvýznamnější vlastenecké písně hymnického charakteru a zaznívala při velkých slavnostech, manifestacích a shromážděních spolu s písněmi Kde domov můj a Hej, Slované. V Německém Brodě například zazněla v roce 1884 při pohřbu Havlíčkovy matky a Borová zažila její mohutný zpěv při odhalování Havlíčkova pomníku roku 1901. Zpívali si ji vojáci a legionáři v první světové válce, oslavoval se jí vznik československé republiky a krajané ji zanesli až do Ameriky.¹⁾ Obliba této písně trvala až do konce třicátých let našeho století a mnozí starší lidé ji ještě dnes dobře znají a umějí zazpívat.

Zdálo by se, že píseň, skládající hold statečnému mluvčímu národa, vytryskla ze stejných zdrojů jako písně lidové a že je tedy dílem anonymním. V tomto případě však jde o píseň zlidovělou, jejíž autor je znám, i když mnohem méně než jeho skladba. Podobně je tomu i u jiných písní - kdo dnes například ví, že píseň U panského dvora, považovaná všeobecně za píseň lidovou, má svého autora - obrozenského básníka F. J. Vacka - Kamenického?

U písně Spi, Havlíčku musíme nejdříve vzpomenout její prehistorie, na jejímž počátku stojí sám Karel Havlíček a to ještě za svého života. Napsal totiž báseň nazvanou Citlivá večerní s podtitulem "a la Pícek", začínající veršem "Na lavičce pod okýnkem seděli jsme s mou panenkou v noci". Parodoval v ní sentimentální poezii V. J. Pícka (1812 - 1869), básníka, jehož texty byly tehdy nejvíce zhudebňovány a měšťanskou společností nadšeně zpívány. Několik jeho písní je známo dodnes, například Čechy krásné, Čechy mé, Bývali Čechové, Písně, dcery ducha mého, Tážete se, proč jsem Slovan atd.²⁾

Havlíčková parodie však nebyla pochopena, lidové publikum v ní vidělo další úsměvnou milostnou píseň z řady těch, na jaké

bylo zvyklé. V upravené podobě se začátkem "Hájek jako mléko kvetl, slavík zpíval jak na flašinetl" se Havlíčkova píseň začala zpívat na lidový nápěv a dosáhla značné popularity. Její text byl otiskován ve společenských zpěvnících a dosud je známo sedm jejích různých vydání v kramářských tiscích, většinou ze začátku 60. let minulého století. Nápěv této písně byl používán i pro jiné kramářské texty /například Vesel se již, česká země/, což dokazuje její obecnou známost. Kramářské písně byly opatřovány vždy melodií dostatečně rozšířenou a oblíbenou, aby si je mohl zazpívat každý, kdo si tištěnou písničku s nápěvovým odkazem "Zpívá se jako ..." koupil.

V roce 1861 vyšlo v Národních listech svolání, podepsané F. Palackým, F. L. Riegrem, J. E. Purkynem a dalšími, jež vyzývalo k účasti na loterii ve prospěch Havlíčkovy dcery. Třináctiletá Zdenka tehdy žila ve stísněných poměrech v rodině svého strýce a výnos z loterie měl zajistit lepší podmínky pro její výchovu a vzdělání. Havlíčkova památka tím byla znovu oživena a z celých Čech se začaly scházet četné příspěvky. Tah loterie v květnu roku 1862 se již stal velkou národní slavností.

V této době vlasteneckého nadšení a vzpomínek na K. Havlíčka vznikla patrně píseň Spi, Havlíčku, v tvém hrobečku. Podle svědectví současníků ji na nápěv Havlíčkovy písně Hájek jako mléko kvetl složil populární pražský písničkář a kolovrátkář František Hais /1818 - 1899/. Hais patřil k nejvýznamnějším představitelům lidové kultury v Praze a byl jedním z posledních autorů a profesionálních zpěváků kramářských písní - žánru, jenž v českých zemích prošel bohatou více než třistaletou historií.

Ke skládání, přednesu a prodeji písní se Hais, původně vyučený tiskař kartounů, dostal jako k východisku z nouze, když nemohl sehnat práci a prodělal těžkou nemoc. Předchozí zkušenost kostelního zpěváka a vůdce procesí mu pomohla vpravit se brzy do písničkářského řemesla a smysl pro aktuálnost a potřeby lidového publika přispěl k popularitě jeho skladeb. Od roku 1850 se setkáváme s dlouhou řadou jeho tištěných písní, jichž za svůj život složil přes čtyřista. Haisovy písně se staly kronikou života Prahy v druhé polovině minulého století - odrážejí se v nich tehdejší

ší válečné, revoluční a politické události, přírodní pohromy, vraždy, sebevraždy a loupeže, lidové slavnosti, manželské spory aj. Hais též skládal lyrické písně, v nichž používal motivů z lidové poezie a umělých básnických skladeb. Byl přitom upřímným vlastencem, takže se v šedesátých letech zapojil do obnoveného národního života, ovšem vystavil se tím zároveň neustálému policejnímu dohledu, vyšetřování a pokutování.

Z jeho tvorby ušly zapomenutí především tři písně - Na hranicích města německého, jež se ocitla i ve hře L. Stroupežnického Naši furianti, Spi Havlíčku a Já jsem v Čechách narozený. Haise jako typickou pražskou osobnost znalo nejen jeho lidové obecnstvo, ale i politici, umělci a studenti. K jeho velkým příznivcům patřil Jan Neruda, který o něm roku 1877 napsal humorný fejeton Pražský pěvec.³⁾ Svůj dlouhý život, naplněný každodenními starostmi o živobytí početné rodiny, zakončil písničkář v pražském chudinci. Napsal zde ještě obsáhlé paměti, jež patří k jedinečným dílům naší memoárové literatury.⁴⁾

Píseň Spi, Havlíčku se brzy rozletěla do českých krajů i na Moravu. Svědčí o tom 18 vydání této písně z českých tiskáren a z Jihlavy, která jsou evidována ve sbírce kramářských písňových tisků v Knihovně Národního muzea v Praze. Hais na nich své jméno neuvedl, i když se na mnohých písních podepisoval. Vysvětlujeme si to jednak opatrností před policií, jednak obavou, aby písní o Havlíčkovi neztratil příležitostný kostelní zpěvák přízeň církevních kruhů.

Nejstarší tisky písně mají verše "Tvoje tělo v hrobě hnije, ale Zdenka mezi námi žije", což dokazuje, že ji Hais napsal v době organizování loterie, kdy panovalo všeobecné nadšení pro Havlíčkovu dceru. Víme, že později už tomu tak nebylo - jakmile se Zdenka stala "dcerou národa", dostala se pod drobnohled měšťanské společnosti, která přísně a mnohdy nespravedlivě posuzovala všechny činy svobodomyšlné dívky, jež v sobě nezapřela otcovu povahu. Pozdější tisky již jméno Zdenčino neuvádějí - zemřela v roce 1872.

Původní text měl dvě velmi radikální sloky, které mluví

o cizotě, jež nás moří v Čechách a o českém lvu, který nás pomstí za všechny. I motiv lva svědčí pro Haisovo autorství, neboť ho ve svých písních s oblibou používal. V mladších tiscích již tyto sloky nenacházíme, čímž se píseň mění v truchlozpěv. Přesto neztrácela na oblibě. Kramářský autor Max Braun složil na její ná-
pěv píseň Borová, ty město krásné, a zakomponoval do ní i sloky písně Haisovy. V knihovně Národního muzea je ve špalíčku č. 254 dochován kramářský tisk bez vnošení, pouze s údajem tiskárny J. Spurného v Praze, ale s rukopisným cenzurním záznamem ze 13. 8. 1884. Tento tisk nese název Loučení Karla Havlíčka s vlastí svou. Nákladem a sepsáním Václava Šuty. Zpívá se jako "Mějte se dobře v domě tom". Loučením s vlastí patrně autor míní loučení při od-
jezdu do Brixenu - v šesté sloce píše:

"Ach národe český, sbohem buď
a z paměti mě nevypuď,
já pro tě žiju do těch dob,
dokud neklesnu v tmavý hrob."

Karel Havlíček se jako autor objevuje poněkud nelogicky v dalším kramářském tisku nazvaném Muž bez slzí. Jde spíše o píseň o Havlíčkovi, lépe řečeno o statečnost, kterou u něj lid obdivoval. Hrdina písně nikdy neplakal, i když přišel o majetek, zemřela mu manželka a syn, zradou přítele se dostal do vězení a byl krutě mučen.

"Když ale národ uzřel v mdlobě,
an na řeč, vlast svou metá kal
a v duševní že dří porobě,
tuž ponejprvé zaplakal".

Autorkou písně je dnes již zapomenutá básnířka Antonie Melišová-Körschnerová. Její text však ve své době získal značnou oblibu, byl otištěn v řadě zpěvníků i v několika kramářských tiscích. Vznikl patrně na sklonku šedesátých let minulého století.⁵⁾

Píseň Haisova Spi, Havlíčku si však zachovávala největší popularitu. Byly na ni skládány různé parafráze jako například na soudobou politickou situaci v roce 1896: "Spi, Havlíčku, v tvém

hrobečku. Češi sedí tiše na bobečku, odpočívají v pokoji. Čtou tvé písně, čtou tvé znělky, rozum ale stále mají mělký. Spi, Havlíčku, v pokoji".⁶⁾

František Hais vložil Havlíčkovu jméno ještě do jedné své písně nazvané Pomněnka na české výtečnici. Víme přesně, kdy vznikla, neboť se stala předmětem policejního vyšetřování a zachovaly se o tom protokoly. Hais ji složil v roce 1862, tedy v době loterie ve prospěch Zdenky Havlíčkové, kdy měl napsat i píseň Spi, Havlíčku. Pomněnka na české výtečnici byla písní dušičkovou, v níž se oslavovaly velké osobnosti českého národa. Nemohl tu tedy chybět Karel Havlíček, k němuž Hais cítil největší úctu:

"Jistě v kruh ten svatsvatých dušiček
patří Klíckera i Mikovec;
hlavně ale bojar náš Havlíček,
nejhorlivější snad vlastenec!"

Na nápěv své písně Na hranicích města německého zpíval Hais svou novinku na Uhelném trhu a na olšanském hřbitově v blízkosti Havlíčkova hrobu. Jeho produkce ovšem neušla pozornosti policie a Hais byl potrestán pokutou, kterou nemohl zaplatit a proto musel nastoupit 48hodinové vězení. Na rozdíl od písně Spi, Havlíčku zůstala píseň Pomněnka na české výtečnici téměř neznámou. Nehledě k policejnímu zásahu neměla ani předpoklady k tomu, aby se uchytila. Hais se jí snažil dát patetický ráz, který měl daleko k lidovosti jeho jiných oblíbených textů.⁷⁾

Píseň Spi, Havlíčku má své pevné místo v dějinách českého národního života. Neměla by upadnout v zapomenutí - je zde velká příležitost pro pěvecké soubory zvláště v Havlíčkově kraji! Pro připomenutí pamětníkům a inspiraci těm, kdo ji neznají, uvádíme závěrem její text: ⁸⁾

Spi, Havlíčku, v tvém hrobečku,
národ zpívá tvou věrnou písničku,
/: odpočívají v pokoji. :/

Kdyby měl jsi z hrobu hledět,
viděl by jsi národ pro tě želet,
/: odpočívej v pokoji. :/

Tvoje tělo v hrobce hníje,
ale duch tvůj posud v Čechách žije.
/: odpočívej v pokoji.:/

Chtěl jsi vlasti blaho přát,
za to musels na věčnost se brát,
/: odpočívej v pokoji.:/

Hrom a peklo, blesky boží,
cizota nás posud v Čechách moří
/: a nedá nám pokoje.:/

Žes národ věrně miloval,
svůj život jsi za něj obětoval.
/: odpočívej v pokoji.:/

Teď nás stihla krutá doba,
však již chytla českého lva zloba,
/: ten nás pomstí za všecky.:/

Nuže, bratři české vlasti,
zazpívejme k Havlíčkově slasti,
/: odpočívej v pokoji.:/

Naše staré ctěme práva,
nazdar vlasti, Havlíčkovi sláva!
/: Sláva buď mu na věky.:/

P o z n á m k y

- 1) Viz Hajn, A.: Národ Havlíčkoví. Praha 1936
- 2) O Píckovi viz Fiala, J.: Václav Jaromír Pícek. Typ předbřeznového lyrika. Olomouc. Univerzita Palackého 1989.
- 3) Neruda, J.: Pražský pěvec. In: Lumír, 5. 1877. s.11 - 13. Fejeton je otištěn také v knize Hais, F.: Vzpomínky pražského písničkáře. Praha 1985.
- 4) Hais, F.: Vzpomínky pražského písničkáře. Praha 1985
- 5) Píseň je otištěna v publikaci Český národní zpěvník. Praha 1949.
- 6) Viz Karbusický, V. - Pletka, V.: Dělnické písně I., II. Praha 1958
- 7) Ryšavá, E.: Osud písně Františka Haise Pomněnka na české výtečníci. In: Sborník Národního muzea v Praze, řada C, 31 (1986), č. 3 - 4.
- 8) Notový záznam nápěvu je uveden v publikaci Český národní zpěvník. Praha 1949.

ALBERT F. RIEDL A JEHO VYNÁLEZ SKLOLEPTOVÉHO TISKU
(Poznámky k jednomu slovníkovému heslu)

Ivo Knap

Slovník naučný /redaktor F.L.Rieger/, díl 7., Praha 1868. s. 408
- 409:

"R i e d l Albert Frid., nar. v Kutné Hoře 11. list. 1823.¹⁾ Přesídliv se svými rodiči do Čáslavi, kdež do školy chodil, jevil již co dítě zalíbení ve fysice, zvláště lučbě, a však nezámožnost jeho rodičů nedovolovala, by se tomuto studiu oddal: pročež odbyv školní běh a vynikaje v krasopsaní a kreslení obrátil se ke kamenopisu. R. 1849 vstoupil co lithograf do kamenotiskárny od jeho ujce ²⁾ v Německém Brodě zřízené,³⁾ dříve tu nebývalé, kterou pak od 16. kv. 1850 až do konce října 1851 vedl a konečně i koupil.⁴⁾ Roku 1852 sešel se R. s malířem na skle J. Görtlerem z Ousobé,⁵⁾ jenž se projevil, že před několika lety chtěl kamenopisné otisky vpáliti na sklo, že ale po mnohých, dlouhých a nezdařených pokusech musel tuto myšlenku pustiti, protože ji vyvésti nemožná, jelikož takové otisky v ohni nevydrží: tomu živě odporoval R. a zavázal se podati Görtlerovi otisky, kteréž nejenom na sklo, nýbrž také ve sklo vpáliti se dají. Takové otisky R. skutečně po několika pokusích vyvedl a tím byl první krok k vynalezení skloleptavého tisku (Glas - Aetz - Druck) učiněn. Nyní teprve oddal se R. zamilovanému studiu lučby a fysiky, hlavně ale přirozenosti skla, jeho složení a chování se v ohni, i pracoval neunaveně po celých pět let, vždy svůj vynález zlepšuje, až svůj skloleptavý tisk přivedl k dokonalosti: dne 28. ún. 1858 nabyl c. k. výhradního privilegia na svůj vynález.⁶⁾ I dostalo se R - ovi následkem předložených vzorných prací té čestné úlohy, aby pět velikých oken pro dvorskou kapli na hradě Pražském na způsob od něho vynalezený brilliantovými arabeskami na temné půdě dle kreseb V. Kandlera vyvedl, což R. ku konci září 1858 také učinil: okna tato v kapli jsou vysazena.⁷⁾ Od té doby zhotovuje R. rozličné menší práce na dutém tabulním skle tímž způsobem. Dle R - ovy soustavy založil r. 1860 Dr. Oigtmann v Lünichách u Cách skloleptavou tiskárnu. R. sám musel z nedostatku základních peněz odříci se svého stěží a s nemalými oběťmi uskutečně-

ho vynálezu, a žíví se a svou rodinu hlavně kamenotiskárnou a také fotografováním".

Poznámky:

1) Podle křestního listu se A. F. Riedl narodil 17. listopadu 1823 a podle úmrtního oznámení (dochovaného rovněž u autora tohoto článku) zemřel v Německém Brodě 12. července 1894.

2) Příbuzenství kutnohorského tiskaře F. Procházky ("ujec", tj. strýc) a A. F. Riedla není v dochovaných rodinných dokladech ničím doloženo.

3) Vysvědčení od tiskaře F. Procházky z 31. října 1851 (rukou psaný německý originál je v majetku autora: ~~překlad textu uvádím zde v příloze~~) poněkud upřesňuje: A. F. Riedl "do 14. května 1850 v mém litografickém ústavu v Čáslavi jako zkušený litograf působil a během této doby v každém ohledu si počínal k mé spokojenosti, takže jsem ho se souhlasem c. k. obvodního hejtmanství k vedení zřízené litografické tiskárny v Německém Brodě ustavil, neboť se tam od 16. května 1850 nacházel a k mé spokojenosti obchod vedl..."

Co se týče počátků tiskárny v Německém Brodě, "sahají do roku 1849, kdy kutnohorský tiskař František Procházka, který ve své tiskárně tiskl Karlu Havlíčkovi Borovskému slavného 'Slovana', právě na popud Havlíčkův zařídil v tehdejší Německém Brodě malou kamenotiskárnu s dřevěným litografickým lisem. Byla zařízena pouze k rozmnožování úředních vyhlášek a jiných úředních tiskopisů. Tato tiskárnička měla jaksí odlehčit tiskárně kutnohorské, kterou tisk 'Slovana' jistě hodně zaměstnával". (Šedý, J.: K historii tiskáren v Havlíčkově Brodě, in: Sto patnáct let havlíčkobrodského knihtiskařství. Havlíčkův Brod 1965, str. 9) Autor tohoto článku vlastní povolení ke zřízení litografického ústavu v Německém Brodě ze 6. 1. 1852 a povolení (udělené rovněž A. F. Riedlovi) ke zřízení a provozu knihtiskárny tamtéž, ze dne 7. 3. 1870.

4) Ve zmíněném vysvědčení od F. Procházky z r. 1851 stojí, že Procházka "... se rozhodl ... litografický ústav v Německém Brodě na jeho" (tj. Riedlovo - pozn. autora) "jméno převést a vše, jako kameny, lis a ostatní náležitosti nutné pro provoz, mu přenechat..." Z tohoto vysvědčení se tedy zdá, že Procházka Riedlovi tiskárnu spíše daroval než prodal. O koupi tiskárny se v rodině autora žádný doklad nezachoval.

5) Jde o obec Úsobí v okrese Havlíčkův Brod. V roce 1852 zde byly činné jedna sklářských huť a dvě rafinerie skla. (Rous, P. 1990: Soupis sklářských huť a rafinerií na Havlíčkobrodsku I, Havlíčkův Brod 1990, str. 52 - 53).

6) "c.k. privilegium" na vynález skloleptového tisku se v rodinných dokladech nezachovalo. Pátrání na Úřadu pro vynálezy a patenty v Praze r. 1987 bylo bezvýsledné. Archivují se tam patenty teprve od r. 1890, jen výjimečně o několik let starší. Mezi rodinnými dokumenty se nachází obchodní smlouva o uzavření společnosti na využití skloleptového tisku datovaná 27. 9. 1856 v Německém Brodě.

7) Jednalo se o kapli sv. Kříže na II. hradním nádvoří. Kaple byla založena r. 1753, upravena v letech 1756 - 1763 N. Pacassim z budovy stavebního úřadu a korunovační kuchyně, do dnešního stylu nového rokoka upravena v letech 1852 - 1858. Malby Josefa Navrátila a Viléma Kandlera. Až do r. 1990 nebo 1991 tam byla umístěna klenotnice chrámového pokladu. V r. 1992 tam byla prodejna suvenýrů.

V r. 1992 se na vnitřních oknech této kaple nacházely "briliantové arabesky na temné půdě". Jakou technikou byla okna vyzdobena, nemohu posoudit.

Na dotaz na práce A. Riedla na oknech pro dvorní kapli na Pražském hradě v r. 1858 mně bylo z Kanceláře prezidenta ČSSR dne 18. 3. 1987 sděleno následující:

"Úprava dvorní kaple sv. Kříže byla v tomto období placena ze soukromé pokladny excísaře Ferdinanda, který tehdy na Pražském hradě pobýval. Po prohlédnutí účetního materiálu z uvedených let, který je uložen v Archivu Pražského hradu ve fondu Dvorní stavební úřad, doklad o práci A. F. Riedla pro kapli nalezen nebyl.

Současně se v Archivu Pražského hradu nenachází doklad k téže činnosti Viléma Kandlera. Domníváme se proto, že za tuto práci nebylo placeno prostřednictvím Dvorního stavebního úřadu, nýbrž z nějakého dalšího soukromého fondu excísaře Ferdinanda, který Dvorním stavebním úřadem nebyl evidován. Je pravděpodobné, že by hledané doklady mohly být uloženy ve Vídni v Haus-, Hof- und Staatarchiv".

Na následný dotaz sdělil mně ředitel vídeňského Haus-, Hof- und Staatarchiv dne 15. 6. 1988, že "šetření ve věci A. F. Riedla, zvláště v souvislosti se zhotovením skleněných oken v pražské dvorní kapli, bohužel nevedla k uspokojivému výsledku". Pak vypočítává, kolik zlatých je v účetních knihách evidováno v jednotlivých měsících 1858/59 aconto plateb pro pražský Dvorní stavební úřad, kolik bylo zaplaceno za mešní roucha atd. Mezi jinými bylo v srpnu 1859 proplaceno i 647 zlatých a 85 krejcarů za skleněné tabule pro dvorní kapli. Dále píše: "Dle obvyčeje tehdejší Dvorní správy musela by být stavba nových oken ve dvorním objektu příslušnou Dvorní správou registrována, objednána a příp. rovněž povolena. V příslušných indexních svazcích příp. dodatcích úřadu hofmistra (jako nadřízeného služebního místa také pro pražský Stavební úřad) není však žádný takový poukaz k r. 1858... Tak vyvstává otázka, zda skleněná okna byla skutečně v r. 1858 udělána a zasazena (Tutéž připomínku jako Rieger uvádí však také Životopisný slovník od Wurzbacha). Následně vyvstává otázka, pro které práce dostal pražský Stavební úřad shora jmenované obnosy. Tato může být zodpovězena jen přesným studiem listin Stavebního úřadu v Praze..." Ani dostupné bližší údaje o českém malíři a spisovateli Vilému Kandlerovi (1816 - 1896) - v padesátých letech 19. století provedl "výzdobu dvorní kaple na Hradčanech, kde pracoval tři léta na cyklu freskových obrazů s výjevy ze Starého zákona" (Toman, P.: Nový slovník československých výtvarných umělců I, Praha 1947, 460 - 461) - výše položenou otázku nezodpovídají.

NAŠI KRAJANÉ A VÁLKA SEVER PROTI JIHU (1861-1865)

Eduard Doubek

Když v padesátých letech minulého století dozrávaly v USA hospodářské a politické příčiny občanské války, žilo v zemi již také dost Čechů a Slováků. Pracovali jako řemeslníci a dělníci především v Chicagu (tam bylo našich krajanů vždy nejvíc), New Yorku, Baltimore, St. Louis aj., ale i jako farmáři a zemědělstí dělníci ve státech Iowa, Wisconsin a Minnesota.

Už v roce 1860, kdy neklidné poměry zčaly věštít revoluční konflikt, zřídili tito starousedlíci v Chicagu tzv. Českou setninu, která se dala k dispozici vládě. (Později se s ní setkáváme již pod názvem "Slovanská setnina".)

Když se v roce 1861 stal presidentem Abraham Lincoln, po jehož zvolení hned v dubnu 1861 vzplanula občanská válka (charakterizovaná často i jako boj proti otrokářství), byla Slovanská setnina povolána do zbraně. Skládala se převážně z českých dobrovolníků a poněvadž měla plnou důvěru vrchního velení, byly jí svěřovány náročné úkoly. Její vojáci získali jméno statečných bojovníků a mnozí dostali vysoká státní vyznamenání. Byl to například Prokop Houdek z Chicaga (po válce byl majitelem obchodu s porcelánem v "18. ulici"), který byl za statečnost povýšen až do hodnosti kapitána. Dále se uvádí Vilém Kašpar (Chicago, čtvrt Česká Plzeň), František Stejskal (Chicago, 18. ulice; pocházel z Hlinceka) a mnoho dalších.

Kromě Chicaga se český dobrovolnický sbor utvořil také v Saint Louis, a to na popud výzvy uveřejněné v tamních Národních novinách. Tento oddíl sehrál pak zvláště významnou úlohu v bojích proti guvernérovi státu Missouri, který chtěl svůj stát připojit ke státům Jihu, což se mu nepodařilo právě v důsledku rázného zásahu českých dobrovolníků. (Mezi nimi se např. objevuje jméno Josefa Laudáta ze Sechova u Ledče n.S. a Antonína Blažka z Němického Brodu.)

Za války počet českých dobrovolníků v řadách severní armády rychle rostl. Ve Wisconsinu a Iowě byli v některých plucích zastoupeni Češi tak početně, že krajané se o těchto plucích vyjadřovali jako o "našich" nebo "českých" regimentech.

Není proto divu, že z uvedených důvodů byl český živel ve

státech Jihu považován za nepřítele a že řada tamních našich krajanů musela prožít válku v žalářích a zajateckých táborech. (To byl i osud řady zemědělských dělníků a drobných farmářů, kteří se sem přistěhovali z Českomoravské vrchoviny. Prameny uvádějí např. bratry Jana a Františka Nováčka z Pelhřimovska a dělníka Krunto-ráda z Jihlavy - původním povoláním byl sklář a pocházel asi ze Štoků.)

Názory a vůbec celkové stanovisko amerických Čechů jsou velmi dobře patrné z krajanских časopisů, které tehdy v USA vycházely. Byly to, jak už uvedeno, Národní noviny, vycházející v prvních měsících války v St. Louis, a Slavie, vydávaná v Racine ve Wisconsinu. Z jednotlivých výtisků Slavie, které jsou uloženy v archivu státu Wisconsin, je zřejmé, že Čechoameričani měli zájem nejen o úspěšný výsledek války, ale i o další politický vývoj v USA a o dovršení demokratických reforem. Jako již mnohokrát v historii, tak i ve válce Severu proti Jihu dokázali se Češi a Slováci postavit se na stranu pokroku, práva a spravedlnosti a mnozí položili v tomto boji své životy, jak to dosvědčuje i památník na Národním hřbitově v Chicagu.

Poznámka: Článek byl publikován v r. 1991 v novinách Cesta Vysočiny. Použité údaje z časopisu Československé spolky v Americe (Č.S.A.) a z dalších archivních materiálů (výstřižky z dalších novin a časopisů, výpisky z kroniky chicagského Sokola aj.) autor článku získal při svém pobytu v USA v roce 1964 v soukromém archivu redaktora Č.S.A. v Chicagu pana Jaroslava Chmelíčka (1920 - 1966).

ZE VZPOMÍNEK LEDEČSKÉHO RODÁKA F.J. SADÍLKA, VYSTĚHOVALCE DO USA

Eduard Doubek

Za Rakousko-Uherska i v dobách první republiky odcházelo od nás mnoho lidí za prací do ciziny, zvláště pak do USA. K oblastem, odkud vystěhovalecký proud byl největší, patřila i chudá Českomoravská vrchovina. Jen s holýma rukama odjížděli odtud drobní zemědělci - chalupníci i bezzemci, tovaryši i prostí dělníci, aby v cizině hledali práci a lepší živobytí. Do ciziny je vyháněla bída, ale i za mořem čekalo je často strádání, hlad a nedostatek, jak o tom ve svém deníku vypráví ledečský rodák F.J. Sadílek, který se s početnou skupinou zemědělců z Leděčka vystěhoval do USA v únoru 1868.

Nebude proto jistě ani dnes bez zajímavostí, jestliže z jeho zápisků ocitujeme dva výňatky, v nichž vzpomíná jednak na strastiplnou cestu po moři na staré plachetnici, jednak na těžké začátky svých přátel při zakládání zemědělských usedlostí /farem/ na panenské půdě amerického Západu:

"Cesta po moři byla trapná, trvala nám deset týdnů. A co jsme vše zakusili, nebudu plně popisovat, neboť jen ti, kteří tak pluli, dovedou to posoudit. Deset neděl být na staré dřevěné lodi, kde po stěnách tekly potůčky vody, za studených dnů a nocí beze všeho ohně nebo kamen k ohřátí a všichni vystěhovalci, muži, ženy a děti v jedné místnosti! Za prudkých bouří zatarasili nám dveře, aby nikdo nemohl na palubu, v obavě, že by její vlna mohla smést do moře. Strava byla špatná, vše solené a pitné vody málo. A nejhorší při tom všem bylo, že všude bylo hmyzu, až strašno na to vzpomínat. Nebylo žádnou zvláštností vidět denně, že vynášeli košile na palubu a sírkou nebo kouskem dřeva vyškrabovali hmyz ze záhybů.

Za velké bouře v noci bylo slyšet nářek na všech stranách. Jedni plakali, naříkali, jiní se modlili a mezitím špatně připevněné kufry létaly z jedné strany na druhou..."

(...)

"Moje vzpomínky z dob našich začátků by nebyly úplné, kdybych vynechal 'drňák', jenž hrál v dobách pionérských důležitou

rolí. V Čechách snad ani nevědí, že drňák znamenal palác pro nové obyvatele Západu.

Pro první osadníky, kteří se usadili na západních planinách, pozemcích bez lesů, byl takový drňák nezbytným. Mnoho těch, kdož toužili státi se pány na své hroudě a rolníčili, byli chudí, že jen stěží sehnali na nějaký ten potah a vůz, do něhož naložili rodinu a ubírali se na vládní pozemky, tzv. 'homestead'. Také v mnoha případech ani potahu neměli, jen se nechali na mnoho mil dovézt, aneb i pěšky přicházeli a zůstali pod široou oblohou, než si postavili obydlí z drnů.

Takový drňák nestál mnoho, jen trochu práce. Naoraly se drny pokud možno stejné tloušťky a z těch se stavěli zdi, v nichž ponechalo se jedno malé okénko ('zasklené' třeba jen namaštěným papírem) a díra pro dveře. Zbudovala se střecha a palác byl hotov. Na střechu bylo nezbytným nějaké dříví pro krov. Přivezlo se z lesů u řek a potoků, vzdálených i několik mil. Na to se zase narovnaly drny nebo došky, které se dělaly z dlouhé trávy.

Později se přivázela okna i dveře a pak se tam bydlelo třeba i několik let. V takové světnici bydlela celá rodina, třeba i s pŕltuctem dětí.

Školy i kostely se pro začátek stavěli také z drnů. Někteří také jen vykopali díru ve břehu a dali na to střechu z drnů. V noci mohl neznámý lehce na takovou střechu vjet, jak se mně samotnému také jednou přihodilo.

Jakých svízelnů v těch prvních drňácích osadníci zažili, jest až k neuvěření. Při velkých deštích promoklo vše, že nebylo uvnitř suchého místa. Vše zvlhlo. Zvláště na sirky museli být obyvatelé opatrní. Dávali je do plechových krabiček, pověšených dnem vzhůru, aby je uchránili. I žáby a hadi dostali se jim dovnitř. Ale pro zimu byly drňáky dosti teplé.

Později se stavěly již důkladnější drňáky se šindelovou střechou a prkennou podlahou, uvnitř i omítnuté a obílené, nebo z tak zvaných 'vepřovic' - nepálených cihel".

Jeden z posledních drňáků, vykopaný ve břehu asi 3 míle od Wilberu, se zachoval do konce 19. století a říkalo se mu "Kovářův drňák". V doprovodu F. J. Sadílka jej v roce 1893 navštívil a popsal spisovatel Herites, když byl na světové výstavě v Chicagu, odkud se vydal na Západ, aby poznal život tamních krajanů.

F.J. Sadílek byl vyučený sedlář. Po příchodu do USA pracoval nejprve v Chicagu, později ve Wilberu. Po těžkých začátcích se stal zámožným mužem, známým prací v českých krajaňských spolcích.

Z jeho odkazu byla také počátkem první republiky zřízena v rodné Ledči n. S. nadace pro podporu chudých studentů a žáků místních škol. (Koncem 30. let, kdy byla německými okupanty zrušena, disponovala částkou zhruba 50 000 Kč.)

F.J. Sadílek se do Ledče často vracel. Zemřel v USA v dubnu 1933.

Použité prameny a literatura:

F. J. Sadílek: Z mých vzpomínek (tiskem Národní tiskárny Omaha, Nebr., USA, 1914).

Dále jsem použil poznámky mého otce, Eduarda Doubka (1897 - 1967), učitele v Ledči n. S., který se s F. J. Sadílkem dobře znal.

Poznámka: článek byl publikován v novinách Cesta vysočiny (Havlíčkův Brod) v roce 1989.

PAMÁTKY NA JAROSLAVA HAŠKA V OKRESE HAVLÍČKŮV BROD

Pavel Rous

Trojrozměrné památky jsou uchovávány a z větší části vystaveny v Památníku Jaroslava Haška, někdejší Haškově příbytku v Lipnici nad Sázavou. Jde o 23 předmětů, většinou součástí vybavení původního interiéru. Mezi nimi jsou i tato bezprostřední memorabilia: kapesní hodinky, které Hašek nosil od války až do své smrti,¹⁾ tři památky na pobyt v Rusku (samovar, balalajka a plstěné boty "pimy"),²⁾ dva džbány³⁾ a vyšívaný povlak na polštář.

Trojrozměrné památky společně se svérázným vnitřkem domku čp. 185 vytvářejí prostředí příhodné k vnímání expozice památníku a průvodního slova. Možná, že v tom je i jedna z příčin poměrně stálé oblíbenosti malého lipnického muzea. (Za posledních 10 let jím prošlo přes 100 000 návštěvníků.⁴⁾

Fyzický stav uvedených památek je velmi dobrý (s výjimkou plstěných pim). Ale problémem dnes je ověřit pravost a nespornost haškovských memorabilií. Jenom na několika z nich jsou dochována identifikační čísla, která nás však odkazují ke ztraceným - nezvěstným inventářům či přírůstkovým knihám. Nejstarší dochovaný inventář haškovských památek pochází až z roku 1967⁵⁾. Proto jsme postaveni před řadu otázek spojených s okolnostmi nabytí těchto památek a s vývojem muzejních expozic v Lipnici n.S.

První známá expozice, tzv. "hradní muzeum", vznikla v r. 1936. Zatím nevíme, zda v něm byly haškovské exponáty uplatněny. Zásadní reinstalace hradního muzea proběhla v r. 1952, kdy se stal správcem hradu jeden z Haškových lipnických přátel Antonín Krupička. Jeho přičiněním byly v expozici umístěny, již tehdy jako největší vzácnost, Haškovy pimy, které k tomu účelu daroval malíř Jaroslav Panuška, další Haškův kamarád. V roce 1957 byla - opět v hradu - zřízena "Haškova pamětní síň". Její expoziční náplň můžeme dnes jenom odhadovat. Konečně v roce 1959 byla haškovská expozice přemístěna z hradu do upraveného Haškova domku, kde v období do roku 1967 prodělala nejméně jednu zásadní reinstalaci.⁶⁾

Ke všem těmto vývojovým změnám zatím chybí doklady. Je ale jasné, že památky byly při stěhování a manipulaci vystaveny riziku zcizení, ztráty, záměny a poškození. Tak je např. pochybný

vztah osmi malovaných talířů (vystavených dnes v památníku) k Haškově domácnosti. Pochybuje se o tom, zda Hašek opravdu vyšiloval povlak polštářku (neumělým křížkovým stehem je na něm vyšit poměrně nesnadno rozpoznatelný výjev čtyř poletujících andílků. V rohu je dovednou rukou vyšit nápis "Vlastnoruční práce J. Haška".)⁷⁾

Je známo, že pokud památky nejsou pod evidenční kontrolou a nejsou uloženy na neměnném místě, mají tendenci mizet nebo naopak, množit se jako relikvie svého druhu. Je potom namáhavé až nemožné rozeznat originál. To je případ Haškových džbánek. Evidovány byly ještě v r. 1970 dva, dnes jsou vystaveny tři, aniž by byly opatřeny ev.čísly.

Z toho, co bylo uvedeno, vyplývá pro okresní muzeum úkol provést důkladnou evidenci všech trojrozměrných památek na J. Haška a prověřit jejich osud a pravost. Zvláštním úkolem je dokončení stavební rekonstrukce Haškova domku, která však, a na to je třeba upozornit, nesleduje obnovu stavu z období závěru Haškova života.

Několik slov k ostatním památným dokladům: v okresním muzeu byla před třemi lety založena samostatná sbírková skupina Jaroslav Hašek (sign.JH), obsahující dnes čtvrt tisíce položek. Vedle ní jsou archivovány a doplňovány tematické výstřižky z novin a časopisů. Ve sbírkové skupině JH jsou nejcennějšími památkami: dva originály známých Haškových dopisů lipnickému vinopalníku Bondymu,⁸⁾ jedna originální dopisní obálka⁹⁾ a strojopisná pozvánka na večírek diktovaná Haškem.¹⁰⁾ V letošním roce přibyla i fotokopie textu dosud neznámého Haškova dopisu ve věci ochrany lipnického hradu.¹¹⁾

Dalším zdrojem poznání vztahu JH k Havlíčkovobrodsku jsou vzpomínky pamětníků. V poslední době přibýly v literatuře tři dosud neznámé a to zásluhou Městského muzea v Chotěboři, které publikovalo vzpomínku Jindřicha Kociny na jeden "kousek", který JH provedl hostinskému Invalidovi (v Lipnici n.S.), a poměrně významnější vzpomínky bratří Kubánků osvětlující okolnosti Haškova pobytu v Chotěboři v roce 1912.¹²⁾

Možnosti dalšího zisku nových neznámých dokumentů jsou již nepatrné. V letošním roce byl nalezen jeden spíš nepřímý doklad k JH. Je to štoček exlibris J.Haška zhotovený na základě návrhu malíře Jaroslava Panušky. Díky laskavosti nálezce p. Vl. Rygaila

ze Světlé nad Sázavou mohly být ze štočku pořízeny pamětní otisky k letošním oslavám.

V havlíčkobrodském okresním archivu jsou rovněž některé písemnosti, které stojí za pozornost. Je to jednak fotokopie části nezvěstného Haškova dopisu německobrodskému knihkupci Zdeňku Dvořákovi z 22. 7. 1922. Obsah se týká reklamy pro chystané divadelní představení Dobrého vojáka Švejka v Německém Brodě.¹³⁾ Dopis nebyl pojat do edice Haškovy korespondence, byl však publikován Jiřím Sochrem ve Sborníku prací východočeských archivů.¹⁴⁾ Odkaz na tento článek bohužel chybí v obou haškovských bibliografiích vydaných k letošnímu jubileu. V okresním archivu se dále nachází dosud nezveřejněný Haškův dopis. Je jím stížnost z 27. 11. 1922 adresovaná ředitelství lipnické školy. Hašek zcela vážně a roztrpčeně žádá, aby ředitelství školy podniklo kroky k "zamezení uličnictví" dětí, které zbůhdarma vyzváněly na elektrický zvonek Haškova domku.¹⁵⁾ Okresní archiv deponuje i další dokumenty spojené s JH, např. žádost o propůjčení městského divadla v Německém Brodě, nadiktovanou Haškem,¹⁶⁾ a úmrtní list slavného spisovatele.¹⁷⁾

(1983)

Poznámky:

1) Okresní vlastivědné muzeum v Havlíčkově Brodě (dále jen OVM), inv. č. JH - 1

2) OVM, inv.č. JH-130 (samovar), JH-131 (balalajka), JH-132 (pímy)

3) OVM, inv.č. JH-111 a 133

4) zřejmě prvořadý vliv na návštěvnost však má sousedství turisticky atraktivního hradu

5) tento inventář se nepodařilo v OVM v r. 1993 zjistit; momentálně nejstarším soupisem tak je dosud platná kniha přírůstků. Památník Jar. Haška Lipnice n/S., pořízená r. 1970

6) fakta obsažená v odstavci byla čerpána převážně z vydané literatury

7) neevidovaná výšivka byla uložena v Haškově domku; přibližně od r. 1988 je nezvěstná

8) OVM, inv.č. JH-2/143

9) OVM, inv.č. JH-2/83

10) OVM, inv.č. JH - 2/67

11) OVM, inv.č. JH - 2/158; dopis a jeho okolnosti publikoval autor tohoto příspěvku v článku Jaroslav Hašek a hrad Lipnice / Neznámý Haškův dopis, Chotěbořský zpravodaj, zvl. číslo, 1983, str. 23 - 25

12) Vzpomínky bratří Kubánků vyšly ve výše cit. zvl. čísle Chotěbořského zpravodaje, str. 15 - 22; Kocínova vzpomínka vyšla v okr. novinách Cesta vysočiny, r. 21, 1981, v č. 51-52 z 22. 12. (Smrček, O.: Jaroslav Hašek jako d'Artagnan)

13) uvedená fotokopie je uložena rovněž v OVM, inv.č. JH-2/76, podle J. Sochra 1978 (viz níže), str. 218, byl originál v majetku knihkupce Zdeňka Dvořáka z Havlíčkova Brodu

14) Sochr, J.: Haškův "Dobrý voják Švejk" a jeho jevištní provedení roku 1922 v Havlíčkově Brodě, Sborník prací východočeských archivů, r. IV, 1978, str. 209 - 220

15) Státní okresní archiv Havlíčkův Brod (dále jen SOkA), NŠ Lipnice n. S., karton č. 3/1922. Text dopisu je následující:

Ředitelství obecné školy

na Lipnici.

Již delší dobou žactvo zdejší školy zvoní na elektrický zvonek u mého domu a poslední dobou opakují se případy, že zastrkují školáci pod zvonkový knoflík dřívka, poškozujíce tím nejen zvonkové zařízení, nýbrž též přivozují i dosti velkou spotřebu elektrického proudu, poněvadž zvonek jest připojen k elektrickému vedení pomocí malého transformátoru, umístěného na chodbě.

Takovým způsobem není též vyloučena možnost krátkého spojení, zejména když, jak jsem zjistil v jednom případě, použil školák místo dřívka nožičky ze starého, opotřebovaného ocelového pera.

Žádám proto, aby ředitelství školy podniklo nějaké kroky k zamezení tohoto úličnictví, vinníky vyšetřilo a náležitě potrestalo.

Jaroslav Hašek

16) SOKA. Archív města Havlíčkova Brodu. sign. 8 - 5/163: text
žádosti publikoval J. Sochr. tamtéž. str. 218

17) SOKA. sign. SA - XI/25, (jedná se o ohledací list)

(1993)

ČASOPIS ÚHOR VYDÁVANÝ V HABRECH UČITELEM OTAKAREM SVOBODOU

Jan Železný

Když byl ve školním roce 1901 - 1902 vypsán konkurs na místo definitivního učitele oboru gramaticko - historického v Habrech, byl místní školní radou na prvním místě vybrán a dne 24. června 1902 okresní školní radou v Čáslavi prezentován ze čtyř žadatelů Otakar Svoboda.¹⁾

Otakar Svoboda se narodil v učitelské rodině 9. dubna 1872 v obci Oreš u Chrudimě, vystudoval pedagogikum v Jičíně a od roku 1891 učiteloval na Chrudimsku ve Studnicích, Kameničkách a Stětině a od 20. srpna 1902 v Habrech až do roku 1920, kdy se stal okresním školním inspektorem v Pardubicích. Zemřel v noci na Štědrý den 23. 12. 1926 neočekávaně po úporném zápalu plic, když ještě dne 18. 12. 1926 byl na inspekci na hranicích okresu. Byl zpopelněn za hojné účasti přátel a všeho učitelstva v pardubickém krematoriu 28. prosince 1926.²⁾

Životním dílem Otakara Svobody bylo vydávání časopisu Úhor, kritického měsíčníku věnovaného literatuře pro mládež. Byl to měsíčník vydávaný v Habrech, tiskl ho Alois Šašek ve Velkém Meziříčí, vydavatelem a redaktorem byl Otakar Svoboda, odborný učitel v Habrech. Datování Úhoru sahá od roku 1913 do roku 1944 (32 ročníků, poslední obsahoval jen čísla 1 - 6).

Časopis uchovává: ročník 1 - 32 (1913 - 1944) Státní knihovna ČSR Praha, sign. 54 F 4403 a roč. 1915 - 1921, 1927 - 1944 Státní vědecká knihovna Brno, sign. 162 - 46892.

Časopis byl vydáván nákladem 500 kusů³⁾, měl 16 stran formátu 140x225 mm (rozměr svázaných ročníků). Sazba byla jednosloupcečná, stránky byly číslovány průběžně v celém ročníku.⁴⁾ V každém čísle vycházely větší články a dále několik informativních rubrik, např. "Z literárního trhu", jenž přinášela zprávy o vydávaných knihách pro děti a byla poměrně rozsáhlá. V časopise byla inzerce knih a časopisů pro mládež, vedle toho byla zveřejňována i další inzerce, hlavně na obálce časopisu. Redakční zprávy vycházely pod hlavičkou "Z redakce" a byla zde i rubrika "Zprávy", která se zabývala například články o literatuře pro mládež uveřejňovanými v jiných časopisech, žákovskými knihovnami, byly zde zveřejňovány opravy tiskových chyb apod.

V 7. čísle prvního ročníku byla zavedena rubrika "Z pracovních stolů", jež měla čtenáře seznamovat s knihami, které spisovatelé teprve píší. Rubrika však nevycházela pravidelně. V rubrice "Loutkové divadlo" přinášel Úhor od roku 1917 zprávy o nově vydávaných hrách. Od roku 1919 (VII. ročník) je pravidelně zařazována rubrika "Časopisy", v níž byly informace o dětských časopisech. Tyto zprávy se objevovaly i v dřívějších ročnících, ne však pravidelně. Z článků v prvních ročnících byla nejzávažnější polemika o pohádkách a jejich prospěšnosti v moderní době. Ve třetím ročníku (rok 1915) přinášel Úhor medailonky o některých autorech knih pro mládež pod společným názvem "Z galerie zneužívaných". Psalo se zde o F. S. Procházce, Gabrielu Smetanovi, T. E. Tisovském, Františku Flosovi, švédské spisovatelce Selmě Lagerlöfové, Karlu Pulpánovi, Františku Hrnčířovi a Janu Havlasovi. Časopis si všímal i úrovně knih pro děti a mládež na Slovensku, např. v článku O. Černého Slovenský úhor (roč. VIII., str. 51), a v zahraničí - v Anglii, Rusku a ve Španělsku a ve Francii (Lippert E.: Nejlepší anglické časopisy pro mládež, roč. III., str. 4, 19 - Verclovský J.: Sjezd přátel dětské literatury v Rusku, roč. II., str. 27 - Vondruška L.: Něco o četbě mládeže ve Španělsku, roč. II., str. 49 - Jedlička V.: Rozhled po francouzské literatuře pro mládež, roč. VII., str. 22, 37.)

Pozornost věnoval i otázkám překladové literatury (zejména články J. Píthové v VI. roč.). Úhor přinášel i shrnující přehledy v knižní produkci pro děti a mládež za delší časový úsek (články V. Marka, které shrnovaly produkci za roky 1914, 1915 - 1916, 1917.⁵⁾

Důkazem toho, že se časopis věnoval otázkám literatury pro mládež opravdu komplexně, je i to, že se zabýval problematikou školních čítanek, které jsou první četbou dětí, a proto je jejich úroveň velmi důležitá (Stehlík Z.: Naše čítánky, roč. VIII., str. 156 - 160; Jursa J.: Nové čítánky, roč. VII., str. 76).⁶⁾

K nejplodnějším přispěvatelům Úhoru patřili J. Petrbok, F. A. Soukup, Dr. J. Veselý, V. Marek, Q.M. Vyskočil.⁷⁾

Jako literárněvědný časopis se Úhor nevěnoval jen problematice literatury pro mládež, ale občas se v něm objevily i články zabývající se literaturou obecně. Například článek von Erberga: Šmejdy v literatuře (roč. I., str. 161).⁸⁾

Ačkoliv časopis nesplnil vše, co si jeho vydavatelé předsev-

zali. přesto dokázal vytvořit teoreticko-kritickou základnu literatury pro děti a mládež. Významně ovlivnil naši tvorbu pro děti a upozornil na to, že i literatura pro děti a mládež je součástí národní literatury, součástí umění.⁹⁾

Závěrem je třeba připomenout i literární činnost O. Svobody. Jeho povídky do dětských časopisů a referáty o knihách pro mládež. Knižně vyšla jeho dějepisná povídka "Pro vlast", v r. 1910 "Ze zapomenutého kouta", r. 1912 "Bibi", z r. 1913 "Z dob slávy a žalů".

Svoboda zpracovával pohádky a pověsti pro divadlo, jako "Tři zlaté vlasy Děda Vševěda, Pro lesk kalicha, Královský šašek, Labuť (pro loutky), O silném kovářovi, Královna rudých máků (dětská opera), Do přírody, Ve stínu Bílé hory, Z rodinného ovzduší.

Ve snaze přiblížit dětem klasiky upravil knihy - Machar: Mládeži, Vrchlický: Mládeži, Arbes: Mládeži, Z poesie K. H. Máchy, Z poesie M. Zd. Poláka, Šmilovského Dědeček. Z cizích cestopisů upravil - Sven Hedin: Tibet I. a II., Nordenskiöld: K jižní točně, Peary: Severní točna, Nansen: Sibiř, země budoucnosti.¹⁰⁾

Poznámky:

1) Pamětní kniha měšťanské chlapecké školy v Habrech, str. 12 - 13

2) Školní kronika Základní školy v Habrech, str. 164; Úhor, roč. XV., číslo 1, str. 6

3) Kovařík Vladimír: Literární toulky po Čechách. Praha, Albatros 1977, první vydání, str. 265n

4) Lenka Smrčková: Periodický tisk na okrese Chotěboř v letech 1848 - 1960. Diplomová práce na Fakultě žurnalistiky UK Praha, r. 1981

5) - 8) Tamtéž

9) Tamtéž: po O. Svobodovi řídili Úhor prof. V. F. Suk (ročníky XV - XXIV) a prof. Dominik Filip (XXV - XXXII)

10) Úhor, roč. XV., č. 1, str. 6

HUDEBNÍ MÍSTOPIS HAVLÍČKOBRODSKA

Jan Kostomlatský

Hudební místopis Havlíčkobrodska je částí rozsáhlejší práce, která zahrnuje celé východní Čechy. Hranice Havlíčkobrodska se kryjí se současnými hranicemi okresu Havlíčkův Brod. V práci jsou jednotlivá místa i jména osob seřazena abecedně, hudební rody chronologicky. Za jmény jednotlivců jsou zařazena jména a názvy hudebních těles a institucí, jež v onom místě měly či mají svůj význam. Jednotlivci jsou zařazeni do míst podle svého narození či úmrtí, event. dle svého působení. Na nejisté údaje upozorňuje otazník. Ženská jména uvádím s oběma příjmeními v pořadí, jak jsou známa v umělecké činnosti. Užité zkratky hudebních institucí jsou jistě dostatečně známy, proto neuvádím jejich vysvětlivky. Prostudovaná literatura neposkytuje informace posledních desetiletí, regionální osobnosti vynechává zcela pravidelně. Proto řada zjištění pochází přímo od rodinných příslušníků či pamětníků jednotlivých osobností. Přesto jistě nejedno jméno zůstalo nepovšimnuto a práce dovedená do r. 1989 zůstává tak otevřena další iniciativě uživatele.

-.-.-.-.-

BENÁTKY

Bříza Vladimír, kantor (1906 -)

od r.1936 působil na Chrudimsku jako učitel hudby na základních i hudebních školách: sbormistr dětského sboru, hráč amatérských orchestrů i komorních souborů; výrazně se podílel na organizaci hudebního života v Chrudimi (Chrudimské hudební pátky); upravil několik lidových písní pro dětský sbor

DOLNÍ KRUPÁ

Čelanský Jan, kapelník (1846 - 1908)

krejčovskému řemeslu se učil patrně ve Vídni; tam se mu narodil syn Ludvík. Poté se záhy vrátil do svého rodiště a více než řemeslu se věnoval hudbě; z hudebních nadšenců sestavil muzikantskou kapelu, jež se záhy proslavila v širém kraji

Čelanský Ludvík Vítězslav, dirigent (1870 Vídeň - 1931 Praha)

nejstarší syn Jana Č., kapelníka v D. Krupě; studoval gymnázium v N.Brodě, učitelský ústav v K.Hoře a začal učit v Dolní Krupě. Krátce nato odešel na pěveckou školu Pivodovu a na pražskou konzervatoř; vynikl jako dirigent - výrazně ovlivnil počátky České filharmonie, jejíž 1. koncert v r. 1901 řídil, pak byl dirigentem druhé operní scény v Praze - v Městském divadle na Vinohradech; krátkodobě pobýval v řadě evropských měst a od r. 1921 působil v Praze jako učitel zpěvu. Byl zdatným organizátorem, vytvořil několik uměleckých těles. Je autorem řady orchestrálních skladeb, melodramatů aj.

Čelanský Leopold, kapelník (1872 - 1953 H.Brod)

mladší syn Jana Č., kapelníka z D. Krupě. Více než čtyřicet let vedl městskou kapelu v N.Brodě. Jeho soubor vynikal nad jiné a byl v celém okolí velice populární jak svými samostatnými koncerty tak i častou účastí na společenských událostech

GOLČŮV JENÍKOV

Tuček Jan, varhanář (1842 - 1913 Kutná Hora)

vyučení truhlář, později si v K. Hoře založil závod na výrobu harmoní a tahacích harmonik. Od r. 1869 začal stavět varhany např. v chrámu sv. Barbory, ve Smetanově síni v Praze aj., celkem asi 250 nástrojů. Po jeho smrti podnik převzali jeho synové

Suchánek František, fagotista (1808 - po r. 1873 Drážďany)

pocházel z kantorské rodiny, jež působila ve městě od r. 1790. Hudební základy získal u otce, od 12 let byl na studiích v Praze, tam absolvoval konzervatoř, pak působil jako voj. kapelník v Německu, později jako fagotista dvorní opery v Drážďanech. V cizím prostředí se neodrodil, jak dokazují jeho české sbory a písně: je také autorem instruktivních skladeb

Zpěvácký spolek Václav

existoval v letech 1863 - 1884 a potom jako Pěvecko - ochotnická jednota VÁCLAV až do r. 1931

HABRY

Engelbert Engelbert, kapelník (1845 - 1903 Brno)

studoval hru na housle na pražské konzervatoři, varhany u Jos. Föřstra a pak až do r. 1880 působil na různých místech v cizině jako kapelník. Po návratu zprvu opět v Praze, nakonec jako brněnský divadelní kapelník musel pro nemoc umělecké činnosti zanechat

Hlaváček Jiří, PhDr., hudební vědec (1920 -)

studoval v Brně konzervatoř a hudební vědu, pracoval jako hlavní redaktor hud. pořadů rozhlasu v Brně i v Praze, později byl vedoucím hud. oddělení, šéfredaktorem Státního hud. nakladatelství; je autorem řady vědeckých studií a tvůrce mnoha rozhlasových hud. pořadů i autorem několika skladeb; od r. 1976 v důchodu

Zpěvácký spolek Slavomil

působil v osmdesátých letech minulého století

HAVLÍČKOVA BOROVI

Borovský Karel Havlíček, novinář (1821 - 1856 Praha)

politik a básník, vynikající písničkář, autor parodických textů na melodie lidových písní; jeho dílo inspirovalo naše skladatele např. Křičku, Krejčího, Doubravu; řada jeho textů byla zhudebněna až v našem století

HAVLÍČKŮV BROD (NĚMECKÝ BROD)

Adamec Petr, klavírista (nar. 1941 Kolín)

ve 14 letech začal dojíždět do LŠU v Havl. Brodě, byl v letech 1955 - 1959 žákem uč. Hany Matouškové, další hudební vzdělá-

ní získal v Praze: úzce spolupracuje s houslistou Bohusl. Matouškem od studijních let

Barvilius Karel Josef, nakladatel (1864 - 1937 Praha)

studoval nejprve v rodišti, potom odešel do Prahy na studia práv, soukromě hudbu; v roce 1914 založil hudební nakladatelství a v levných edicích "Gloria" či "Barviliova edice" pod pseudonymem Brodský vydával klavírní úpravy našich i světových skladatelů

Kékula Josef, houslista (nar. 1952)

na housle se začal učit v 7 letech a pod vedením prof. Němce v LŠU se vzdělával 11 let; na AMU byl žákem prof. Snítily; hraje i natáčí solově, ale těžiště jeho hry je více v komorních souborech, (od r. 1976 v Doležalově kvartetu, od r. 1985 jako 2. houslista Stamicova kvarteta)

Křička Jaroslav, skladatel (1882 Telč - 1969 Praha)

český skladatel, pedagog a sbormistr; studoval na gymnáziu v Něm. Brodě v letech 1892 - 1900; v té době začal skládat, založil malý orchestr, smyčcové kvarteto, řídil pěvecký sbor; s gymnáziem se rozloučil mazurkou "Nazdar maturitě"

Kurz Vilém, klavírní pedagog (1872 - 1945 Praha)

po krátké sólistické kariéře vynikl jako úspěšný klavírní pedagog v letech 1898 - 1919 na konzervatoři ve Lvově, poté v Brně a nakonec v letech 1928 - 1940 v Praze. I v důchodu se věnoval pedagogické práci. Jeho škola tvořila vrchol klavírní pedagogiky, v jeho redakci vyšla řada děl klavírní literatury. Z jeho školy vyšly desítky předních čs. klavíristů, (Firkušný, Maxián...)

Májová Stella, pěvkyně a filmová hvězda (1922 - nezjištěno)

roz. Veingärtnerová, obč. jménem Egemová. Po soukromých studiích se uplatnila v pražských divadlech zvl. v operetách, muzikálech, také ve filmu, v rozhlasu i televizi, na samostatných koncertech; celkem 50 televizních, 30 rozhlasových a 80 filmových rolí; naposled a to od r. 1958 byla členkou divadla ABC v Praze

Mara /Mára/ Ignác Frant., violoncellista (1709 - 1788 Berlín)

hudbě se učil v rodišti; jako výborný hráč se stal členem královské kapely v Berlíně v r. 1742 a působil v ní až do své smrti

Matoušek Bohuslav, houslista (nar. 1949)

od 6 let se učil hrát na housle u řed. LŠU Zd. Němce, v r. 1962 se stal absolutním vítězem "Kocianova Ústí", studoval AMU u prof. Snítily, zvítězil na PJ v r. 1972, byl úspěšným účastníkem řady mezinárodních soutěží, v letech 1977 - 1980 působil v Japonsku, od r. 1980 byl členem Doležalova kvarteta a od r. 1985 primariem Stamicova kvarteta; ve své bohaté koncertní činnosti ve spolupráci s klavíristou Petrem Adamcem se věnuje zvláště soudobým autorům

Pojezdný Bohuslav, kantor (1883 N. Cerekev u Poč. - 1844)

klavír a varhany začal studovat u svého otce, sám pak učil na školách Havlíčkovobrodská; v Herálci vytvořil dětský sbor, byl

sbormistrem Malátovy pěvecké župy. v Nēm.Brodě v letech 1905 - 1942 sbormistrem pěv. spolku Jasoň, ustavil a řídil amat. orchestrální těleso. s nīmž podnikl i řadu zájezdů do ciziny

Smetana Bedřich, skladatel (1824 Litomyšl - 1884 Praha)

zakladatel české hudby studoval v N. Brodě na gymnáziu v letech 1836 - 1839 a se svými spolužáky Buttulou, Hrstkou a Vlčkem vytvořil smyčcové kvarteto, pro něž zajišťoval hudeb. literaturu

Sodomka Karel, PaedR. skladatel (1929 - 1988 Praha)

studoval pedagogickou fakultu (získal doktorát v oboru Hv), konzervatoř a AMU, byl sbormistrem a pak funkcionářem Svazu českých skladatelů; je autorem orchestrálních i komorních skladeb, vokální, scénické i populární hudby

Stamic Antonín Ignác, varhaník (1687 Pardubice - 1765)

kupec, městský radní; jako učitel a varhaník byl získán pro město v r. 1709, v následujícím roce se přistěhoval z Pardubic, stal se váženým občanem; z jeho 12 dětí proslul nejstarší syn Jan Václav

Stamic Jan Václav Antonín, houslista (1717 - 1757 Mannheim)

třetí dítě varhaníka Antonína Ignáce St.; hudební vzdělání získal u otce, pak v Jihlavě a Praze; v r. 1742 odešel do Mannheimu, tam se stal uznávaným houslovým virtuozem, koncertním mistrem, ředitelem dvorní hudby a významným skladatelem - propagátorem nového hudebního slohu - klasicismu; na rodném domě je umístěna pamětní deska

Stamic Josef František, houslista (1719 - 1791 ?)

mladší syn Antonína Ignáce St. Studoval v Jihlavě, věnoval se malířství, ale je uváděn jako houslista, koncertní mistr a skladatel působící v cizině

Stamic Václav Jan, "muzicus" (1724 - ?)

studoval v rodišti, od r. 1750 působil v Mannheimu a od r. 1769 ve Štýrském Hradci jako primarius

Stamic Jan Antonín, skladatel (1754 - před 1809 Paříž)

mladší syn mannheimského skladatele Jana Václava Stamice; houslista, autor četných houslových skladeb, žák a pokračovatel skladatelského díla svého otce, působil v pařížské královské opeře

Svoboda Karel Dr., pedagog (1929 - 1988 Praha)

dirigent a skladatel, autor instruktivních skladeb, vážné i populární, scénické i filmové hudby

Tomašík Josef, hud.pedagog (1899 Halenkovice - 1982)

od 9 let se učil hrát na varhany, v 15 letech zastával místo varhaníka ve svém rodišti, po válce vedl chrámový sbor v Brně, absolvoval konzervatoř; často pořádal rozhlasové koncerty, byl krajským inspektorem a nakonec ředitelem brněnské konzervatoře do r. 1963

Ungrová Kamila, zasl.um., zpěvačka (1887 Kuřim - 1972 Praha)

mladí prožila v Nēm. Brodě u svého otce Kamila U., varhaníka a ředitele hud. školy; v letech 1907 - 1928 byla sólistkou ND

v Praze a vytvořila 12 jedinečných smetanovských postav. Jenůfu v pražské premiéře Její pastorkyně: na vrcholu svých sil odešla ze scény ze zdravotních důvodů; od vzniku AMU byla pedagogicky činná jako profesorka zpěvu, mezi její žáky patřil např. J. Jindrák

Vichterle Miloš, fagotista (nar. 1958)

hudbě se začal učit v LŠU jako žák u prof. Brožka, v r. 1979 absolvoval AMU, vítězně prošel několika mezinárodními soutěžení v Polsku, Německu i u nás; člen Okteta pražské komorní harmonie, člen orchestru ND v Praze, člen Adamusova dechového tria

Wünsch Josef Adél, řed. kůru (1850 Mýto u Zbiroha - 1941)

odborné vzdělání získal ve Vídni, v cizině působil jako kapelník, varhaník a ředitel kůru, po návratu působil 30 let v Náchodě, na odpočinku žil v Německém Brodě; byl znám jako výborný improvizátor a pilný skladatel, úspěšný hudební pedagog

Wünsch Josef, hudební organizátor (1880 - 1959)

synovec Josefa Adéla W., varhaník, pedagog a dirigent; vyučoval se u fy Petrof, byl žákem J. B. Foerstra, po válce varhaníkem v Hradci Králové, vyučoval upěv na školách, řídil pěvecký spolek Smetana, dirigoval žakovské orchestry, organizoval hudební akademie; od r. 1945 žil na odpočinku v Praze

Literátské bratrstvo (15. - 18. století)

z roku 1506 zachován pergamenový graduál - bohatě malovaný kancionál

Havlíčkobrodské gymnázium

navázalo na slavnou třistaletou tradici latinské školy ve městě, na níž se prezentovala mezi studenty jména významných hudebních osobností: Špinka Václav, vydavatel "Věnců ze zpěvů vlasteneckých", Havlíček-Borovský Karel, vynikající písničkář a textař, Buttula František, violoncellista z Chotěboře, Smetana Bedřich, zakladatel české národní hudby, Čelanský Ludvík, dirigent České filharmonie, Křička Jaroslav, hudební skladatel

Jasoň - zpěvácký spolek založený v r. 1859

do 1. světové války organizátor hudebního života ve městě; samostatně vystupoval ženský, mužský i smíšený sbor a orchestr, zvláště pod taktovkou dirigenta Pojezdného v období mezi světovými válkami patřil Jasoň mezi přední tělesa svého druhu u nás. Úspěšně uskutečnil řadu zájezdů do zahraničí. Dalšími sbormistry byli dir. Pospíšil, Pilát, Vymlátíl, Matoušková, nyní A. Veselá. Sbor usiluje o renesanci sborového zpěvu v regionu, podnítil vznik dětských souborů

Komorní orchestr J. V. Stamice

orchestr vznikl zásluhou ředitele hudební školy Frant. Maršala po vzniku LŠU, záhy nastudoval a několikrát provedl Blodkovu operu "V studni" (r. 1956) a řadu dalších vystoupení, v r. 1963 pod vedením ředitele Vymlátíla znovu operní představení; orchestr přijal do názvu jméno svého slavného rodáka; v r. 1969 se stal dirigentem Zdeněk Němec, působící v hudební škole od 50. let

Stamicovo hudební jaro

Havlíčkobrodský hudební festival vznikl v polovině osmdesátých let našeho století

Vysočina - dětský pěvecký sbor

založil a vedl v letech 1970/1990 učitel a sbormistr Ladislav Havlena a řadil se s ním mezi přední soubory východních Čech

ZUŠ / LŠU - hudební škola

založena v r. 1949 záhy vynikala svými výsledky: první ředitel Maršal František, absolvent brněnské konzervatoře, žák Leoše Janáčka, výborný pedagog a organizátor: jeho nástupce Vymlátíl Miroslav, absolvent varhan. odd. pražské konzervatoře; po něm dosavadní učitel Zdeněk Němec. Mezi nejvýznamnější pedagogy školy patřili kromě ředitelů Josef Brožek, učitel dechového odd., Hana Matoušková, klavíristka, Eva Bechyňová, pěvkyně, František Petr, klavírista; zahraniční úspěchy Dětského dechového tria, dechového kvinteta, virtuózů Matouška, Adamce aj. podtrhují vysokou úroveň tohoto ústavu

HORNÍ STUDENEC

Bechyňová Eva, kantorka (nar. 1928)

učitelka zpěvu na hudební škole v H. Brodě, sólistka, sbormistryně, od r. 1946 řídila dětský pěvecký sbor, zabývala se také problémy muzikoterapie, vedla pěvecký sbor Beseda v Přibyslavi

Němec Josef, sběratel lidových písní (1898 - 1981 Hradec Králové)

syn kapelníka; začal u vojenských hudeb rakouské armády, pak byl kapelníkem ve svém rodišti, od r. 1929 žil v Hradci Králové a pracoval jako ladič v obchodě s hudebními nástroji; sebral lidové písně z Chotěbořska, sbíral písně Českomoravské vysočiny; vlastním nákladem vydal několik svých skladeb tanečních a pochodových pro dechovku i smyčcový orchestr

CHOTĚBOŘ

Brožek Gustav František, ředitel kůru (1881 - 1951 H. Brod)

varhaník a sbormistr, v Pohledu u H. Brodu byl ředitelem kůru, v H. Brodě od roku 1932 sbormistrem

Buttula František, kantor /1820 - 1886/

studoval na gymnáziu v Německém Brodě v téže době jako Havlíček a Smetana; po studiu filosofie v Praze a absolvování učitelského ústavu v Hradci Králové se stal učitelem v Chotěboři, sbormistrem zpěv. spolků Doubravan a Vlasta, duší hudebního života celého města; jako student hrával ve smyčcovém kvartetu spolu se Smetanou

Doležálek Jan Emanuel, skladatel (1780 - 1858 Vídeň)

gymnázium studoval v Německém Brodě, práva ve Vídni, pak studoval hudbu a stal se učitelem zpěvu a hry na klavír, hrál virtuózně na violoncello; je autorem klavírní školy, prvních českých písní "České písně v hudbu uvedené" z r. 1812; byl mecenášem českých hudebníků ve Vídni, přítelem Beethovenovým - jeho vzpomínky na slavného skladatele patří k nejcenějším svědectvím

ze života Ludviga van Beethovena

Konfršt Emanuel, kantor (1874 - nezjištěno)
učitel, dirigent zpěv. spolku Doubravan, autor krajových
písní a skladeb, kolem r. 1910 odešel na Semilsko

Kopecký Otakar, houslista (1850 - 1907 Hamburk)
absolvent pražské konzervatoře, začal jako učitel hudby
v Brně, od r. 1878 trvale působil v Hamburku jako učitel konzer-
vatoře, koncertní mistr orchestru, primarius vlastního kvarteta;
od r. 1890 první koncertní mistr Filharmonické společnosti

Krancová Anna, roz. Fröhlichová, pěvkyně (1889 - nezjištěno)
soukromě studovala zpěv, absolvovala konzervatoř a hostova-
la v ND v Praze, v Ostravě, Opavě, trvalé angažmá získala v Brně;
po r. 1924 činná již jen pedagogicky, (mezi jejími žáky byl Zd.
Kroupa)

Kubánek Jaroslav, houslista (1874 - 1958 Brno)
hudbu studoval na pražské konzervatoři; do 1. světové války
působil v Rusku jako koncertní mistr symfonického orchestru, pak
jako houslista Carské opery v Petrohradě, po návratu do vlasti
hrál 1. housle v orchestru divadla v Brně a soukromě vyučoval
hudbu

Mareš Jan, kapelník a hudební pedagog (1719 - 1794 Petrohrad)
vychován v klášteře, vzdělání získal v Německu; tam začal
jako hudebník, později v Rusku jako virtuoz na lesní roh a vio-
loncello, kapelník carského dvora v Petrohradě; vytvořil a řídil
40 členný soubor hráčů na lesní rohy a trubky, (tzv. "rohová hud-
ba"), upravoval pro něj skladby v notovém písmu bez linek

Martínek Alois, varhaník (1867 - 1905 Rokycany)
studoval na varhanické škole; působil v Chocni, ve Vyšším
Brodě a později v Rokycanech i jako učitel hudby a zpěvu; je au-
torem chrámové hudby

Neudörfl Josef Václav, kantor (1843 Dubina u Ml. Vožice - 1911)
učitel zpěvu na mnoha místech v Čechách, autor praktických
učebnic sborového zpěvu s ukázkami z české tvorby, autor operet
pro mládež

Petrus František, klarinetista (1924 - 1982 Jugoslávie)
absolvent bratislavské konzervatoře; od r. 1950 klarinetis-
ta Čs. rozhlasu v Košicích, potom redaktor hud. vysílání; věnoval
se především oblasti dechové hudby, téměř 30 let vedl Dechový
soubor košického rozhlasu, zábavný studiový orchestr Košice, sám
psal skladby pro tyto soubory a jako dirigent Dechového orchestru
VSŽ Košice organizoval řadu zájezdů se souborem v řadě zemí,

Sequens Antonín, hudební pedagog (1865 - 1938 Rumunsko)
absolvent varhanické školy; trvale žil v cizině, vyučoval
hudbě, skládal převážně církevní hudbu, upravoval rumunské tance

Sequens Bedřich, řed. kůru (1871 - 1923 Praha)
mladší bratr Antonína S.; studoval varhanickou školu kon-

zervatoř, byl varhaníkem, ředitelem kůru a učitelem hudby, pražským sbormistrem; jeho mnohé chrámové skladby byly často v Praze provozovány

Tyr Václav, vojenský kapelník (1902 - 1970 Kolín)

základy hudebního vzdělání v klavíru, houslích a violoncele získal v rodišti, na pražské konzervatoři byl žákem J. B. Forerstra, pak V. Talicha; po ukončení mistrovské školy působil ve Vojenské hudební škole, pak vojenským kapelníkem; v r. 1949 vedl v Liberci dechový orchestr a nakonec v letech 1955 - 1961 Kmochovu kolínskou hudbu, s níž podnikl četné zájezdy; rozhlasoví posluchači často slyšeli jeho soubory

Doubravan - zpěvácký spolek

vznikl v r. 1862 jako pěvecko-hudební a čtenářský spolek pro muže; prvními sbormistry byli učitelé F. Pospíšil a F. Buttula; od roku 1906 spojení se s ženským sborem VLASTA účinkoval jako smíšený sbor; v současnosti vede pěvecké těleso Marie Fišerová

Míšková kapela

vystupovala v Chotěboři v 2. polovině minulého století a patřila mezi nejpopulárnější na Chotěbořsku

Vlasta - dívčí pěvecký sbor

vznikl v roce 1871, zprvu působil samostatně a později se spojil s mužským sborem Doubravan

KAMENNÁ LHOTA

Růžek Karel, učitel hudby (nar. 1930)

od dětství muzikantský nadšenec, absolvent pražské konzervatoře, celý život působí jako učitel hudby v Praze. (řada jeho bývalých žáků je profesionálními hudebníky), v Ledči, kde jako kapelník dětské dechové hudby dosáhl výtečných výsledků a s dechovkou koncertoval v Anglii; jako hráč ovládá téměř všechny dechové nástroje; pěstoval i komorní hudbu

LEDEČ NAD SÁZAVOU

Hlaváč Vojtěch (24.3.1849 - 9.3.1911, Petrohrad)

Varhaník, skladatel, vynálezce (konstruktér nového typu harmonia) a především vynikající kapelník, který značnou měrou přispěl k popularizaci české hudby v Rusku. (Jeho činnost ve svých kritikách velmi kladně hodnotil Maxim Gorkij a mezi svými českými přáteli muzikanty jej také uváděl Petr Iljič Čajkovskij.) Základy hudebního vzdělání získal ve svém rodišti, kde byl jeho otec lékárníkem. Po absolvování varhanické školy v Praze působil jako varhaník ve Vršci a Oravici v jižních Uhrách (později součást Jugoslávie). Z vojenské služby ve Vídni (1869 - 1871) zběhl do Ruska, kde zprvu žil ve velké bídě. Teprve po 10 letech odří-

kání se prosazuje se svým uměním v petrohradském uměleckém životě i ve společnosti. Po velkém kapelnickém úspěchu při koncertech pořádaných v rámci Všeruské výstavy v Nižním Novgorodě (r.1896) byl v roce 1900 jmenován dvorním sólistou na varhany a ustanoven kapelníkem orchestrů ruského námořnictva. Koncertoval často i na carské jachtě a při příležitosti výstav v Paříži a Chicagu. Dirigoval přes 1600 koncertů a jako virtuos uskutečnil na 700 samostatných vystoupení. (Při své soukromé návštěvě v Čechách koncertoval v červnu 1887 také v Ledči n/S. a ve Světlé n/S.)

Hradil František Míla, kantor (1898 Vsetín - 1980 Ledeč)
syn hudebního skladatele A. Hradila. Skladatel, klavírista, sbormistr, v hudbě žák Janáčkův v letech 1921 - 1923, pedagog, krajský inspektor pro kulturu, publicista (jeho práce se týkaly Janáčkova a Bezručova kraje především), ředitel vyšší hudební školy v Praze (mezi jeho žáky byl např. Ilja Hurník), převážně však působil na Ostravsku

Šena Jiří, houslista (nar. 1935)
syna Josefa Š., varhaníka na housle, se učil u svého otce, potom na pražské konzervatoři u prof. Voldana; jako orch. hráč působil několik sezon na Kubě, v Itálii, ve Švýcarsku a pak nastoupil jako koncertní mistr do Středočeského symfonického orchestru v Poděbradech; primista poděbradského kvarteta

Škvor Maxmilián, violoncellista (1877 - 1947 Brno)
na pražské konzervatoři byl žákem prof. Vihana, krátce na to působil v Rusku, pak v České filharmonii a Heroldově pražském smyčcovém kvartetu; potom 13 let byl první violoncellistou Městské opery v Kyjevě a současně učil hudbě na soukromé škole. Po skončení války se přestěhoval do Brna a vyučoval dvacet let na brněnské konzervatoři; koncertoval též na violu da gamba

Vondráček František, skladatel (1907 - 1975 Praha)
od sedmi let se učil hrát na housle, základy hudby získal v rodině; působil 12 let u vojenské hudby v Brně, po osvobození se stal vojákem z povolání; komponoval pochody, polky a valčíky; naposled pobýval v Praze

Zadražil Josef (? - 3.10.1923)
kapelník a hudební skladatel menších orchestrálních skladeb (zvl. tanečních). Řadu let působil také jako učitel hudby v carském Rusku.

Mužský pěvecký sbor Sokola

Činný od roku 1919 až do rozpuštění Sokola německými okupanty (ve 30. letech měl 25 - 30 členů.)

Literátské bratrstvo

působil ve městě v 16. - 18. století; nezachovaly se žádné kancionály

Burian

zpěvácký spolek pracoval v letech 1860 - 1908

LIPNICE NAD SÁZAVOU

Doležálek Antonín Josef, pedagog (1799 - 1849 Vídeň)

učitel hudby v českých slepeckých ústavech; kolem roku 1830 se marně pokoušel vybudovat slepecký ústav v Brně a tak přijal místo ředitele ústavu pro nevidomé v Pešti; tam založil český pěvecký spolek, propagoval české hudebníky a českou hudbu, zhudebnil Kollárovy básně; od r. 1846 se účastnil hudebního života ve Vídni, zejména mezi Čechy

MALEČ

Červinka Václav, skladatel (1844 Ostředek - 1929 Chotěboř)

ředitel Riegrova panství v Malči v letech 1872 - 1904, manžel libretistky Marie Č.-Riegrové; činný jako spisovatel i skladatel, zhudebnil texty své manželky ("Slovanské zpěvy"), je autorem komické opery, scénické hudby ke hře "Naši furianti", klavírního pochodu; býval častým hostitelem Palackého i komponujícího Dvořáka

MODLETÍN

Míšek Adolf, kontrabasista (1875 - 1955 Praha)

syn kapelníka, hudební vzdělání získal na vídeňské konzervatoři; několik let vedl po otci kapelu v Chotěboři, pak se odstěhoval do Vídně a byl členem orchestru vídeňské opery až do roku 1920; angažoval se jako sbormistr českých pěveckých spolků, jako dirigent českého akademického orchestru; několik let působil jako profesor konzervatoře; po vzniku ČSR byl třináct let sólistou orchestru ND v Praze a současně vyučoval hudbě; je autorem řady skladeb pro smyčcové nástroje, pochodů pro dechovou hudbu, úprav lidových písní

NOVÁ VES U CHOTĚBOŘE

Klimeš Josef, hudební organizátor (1828 - 1900 Chrudim)

chrudimský starosta, primarius vlastního smyčcového kvarteta, pěvec a sbormistr zpěv. spolku Slavoj v letech 1856 - 1896, tenorista v operních chrudimských inscenacích, výborný organizátor hudebního života ve městě

PŘIBYSLAV

Pařík Teodor, houslista (1881 - 1961 Ždírec)

začal se učit na housle v Polné, hudbu studoval ve Štýrském Hradci; byl houslistou několika zahraničních orchestrů, v cizině se uplatnil i jako dirigent a pedagog, od roku 1929 až do roku 1938 působil v Polné, kde jako žák začínal, vedl tamní orchestr a vyučoval hudbě; je autorem řady skladeb (se zajímavými krajovými nebo historickými náměty), většinou nezachovaných

Beseda

mužský čtenářsko-pěvecký sbor založen v r. 1863, později rozšířen na smíšený sbor. V současnosti ženský komorní sbor, sbormistr Eva Bechyňová

SOBIŇOV

Janáček Gustav PaedR., kantor (1903 - 1983 Praha)

absolvent KU v Praze; učil ve východních Čechách, po roce 1961 v Praze; houslista, hráč komorních amatérských souborů, sbormistr, metodik, autor učebnic, organizátor hudebního života ve svém působišti, autor úprav lidových písní a sborových skladeb

SVĚTLÁ NAD SÁZAVOU

Hradecký Bedřich (1776 - ?)

vynikal jako virtuos na lesní roh. Od roku 1820 byl členem Dvorního operního orchestru ve Vídni

Jelen Alois, skladatel (1801 - 1857 Chvaly u Prahy)

pěvec a hud. skladatel, poslanec sněmu v roce 1848; zpěvák v chrámu sv. Víta v Praze v letech 1824 - 40, později archivář ve Vídni, jeden z prvních autorů čtyřhlasých zpěvů; jeho píseň "Zasviť mi ty slunko zlaté" zlidověla; v roce 1840 byl spoluzakladatelem a prvním ředitelem pěvecko-hudebního spolku v Praze "Žofínská akademie", která pečovala o výchovu a hudební život široké pražské veřejnosti, a ta jej znala i jako sbormistra. Blíže Holan, J.: Hudební skladatel Alois Jelen, rodák ze Světlé nad Sázavou, Havlíčkobrodsko č. 4, r. 1991, str.10 - 17.

Kusý Ondřej (27. 3. 1761 ve Světlé - 29. 12. 1809 v Praze)

od roku 1772 - 1778 vokalistou v chrámu P. Marie před Týnem (učitelem ředitel Praupner). V roce 1780 přijat jako tenorista u sv. Michala, od r. 1781 působil u sv. Víta a v letech 1784 - 1792 u sv. Mikuláše na Malé Straně. V roce 1792 se stal kancelistou hraběte Františka P. Hartiga. Po jeho smrti (1797) opět tenoristou (u křižovníků). Napsal řadu skladeb pro světskou i chrámovou hudbu, zvl. pak četné sonáty pro violoncello, které také sám virtuózně hrál. Značná část jeho prací však zůstala pouze v rukopise nebo se ztratila.

Moravec /Moravetz/ Oskar, skladatel (nar. 1917)

začal studovat hudbu, ale na začátku války odešel do Kanady a tam ve studiu pokračoval; získal doktorát v oboru hudby na univerzitě v Torontu; autor klavírních, komorních a orchestrálních skladeb

TUNOCHODY

Šena Josef, varhaník (1895 - 1958 Praha)

člen rozvětvené muzikantské rodiny; začínal s hudbou v Ledči, pak v Kutné Hoře, Českých Budějovicích, na pražské konzervatoři studoval varhany, housle a flétnu a sborový zpěv; učil v Praze a v Brezne nad Hronom, v Liběchově byl ředitelem kůru

a sborníkem, v Poděbradech varhaníkem a flétnistou lázeňského orchestru v letech 1937 - 1958; je autorem několika skladeb

Šena Stanislav, kapelník (nar. 1915)

mladší bratr Josefa Š; od 14 let v kapele, v 19 letech sám kapelníkem po svém bratranci Františku Šenovi; sloužil u vojenské hudby v Čáslavi a od roku 1946 v Ledči do r. 1949, kdy mu byla kapelnická živnost odebrána

ÚSOBÍ

Beran Theodor, varhaník (1894 - 1964 Ledeč n.S.)

působil v Ledči nad Sázavou v letech 1928 - 1964 jako učitel hudby, kapelník a ředitel kůru; svou činnost zaměřil zvláště na dechovou hudbu, pro niž instrumentoval četné skladby

VILÉMOV

Faulhaber Emanuel Jan, skladatel (1772 - 1835 Louny)

učil u Slaného, v Lounech, (tam byl i ředitelem kůru od roku 1791), tam také psal četné chrámové skladby, ale i symfonie, oblíbené menuety a polonézy; zhotovoval hudební nástroje, zvláště dechové, stavěl klavíry

Sojka Matěj, varhaník a skladatel (1740 - 1817)

byl ve službách hraběcího rodu; bylo mu umožněno hudební vzdělání v cizině, stal se vynikajícím varhaníkem, hrál na housle a klavír, řídil hraběcí kapelu; jeho skladatelské dílo, jež bylo v tehdejší době hojně opisováno a hráno v Čechách i na Moravě, zvláště chrámová hudba, se nezachovalo

VÍSKA

Lidmila Dobroslav, kantor (nar. 1926)

učitel hudební výchovy na ostravských školách v letech 1950 - 1986, sborník, klavírista-improvizátor, pracoval s pěveckým a tanečním souborem Opavice, psal spartakiádní hudbu; jeho tvorba obsahuje všechny druhy sborů až po oratorní mše, mnohé skladby byly provedeny, některé i v zahraničí

VYSOKÁ

Čert Jiří, skladatel (1708 - 1788 Mannheim)

základy hudby získal v Německém Brodě, studoval v Praze, pak odešel do ciziny; od roku 1758 působil v Mannheimu jako dvorní hudebník dvacet let; byl vynikajícím houslistou, psal četné houslové sonáty, flétnové koncerty, symfonie

Lumír - zpěvácký spolek v letech 1889 - 1914

ZAHRÁDKA U LEDČE N. S.

Hájek Jaroslav (1893 - 12. 7. 1960)

Učitel, později ředitel ZŠ v Zahrádce, vynikající hudebník (ovládal snad všechny strunové nástroje). Jako houslař samouk vyrobil několik desítek velmi kvalitních houslí a dalších smyčcových nástrojů

Hájek František (10.4. 1901 - 26.2.1982 v Praze)

Mladší bratr Jaroslava Háika, odborný učitel na měšťanské škole v Ledči n.S. Po roce 1945 si doplnil hudební vzdělání a působil pak na pedagogické škole v Karlových Varech, později jako docent na pedagogické fakultě Karlovy university v Praze (pracoviště v Brandýse n. L.). Výborný hudebník praktik (zvl. violoncellista) i teoretik a autor drobnějších orchestrálních skladeb.

Myslík Antonín (1933 - 1983 v Praze)

Nadějný hudební skladatel a výborný hudebník se narodil v Zahrádce u Ledče n. S., kde jeho matka působila jako učitelka a otec byl kapelníkem známé hudby. Po něm zdědil také hudební nadání, které se projevilo už v době studií na ledečském gymnáziu. Jemu také při příležitosti své maturity v roce 1951 věnoval první orchestrální skladbu "Pochod maturantů", kterou před zahájením ústních zkoušek prvně hrál školní orchestr. Po dalším studiu hudby byl dlouhá léta členem a duší komorního hudebního tělesa Collegium musicum pragensis, pro něž vyhledával a upravil celou řadu děl staré a nejstarší hudby, jejímž byl na slovo vzatým znalcem. Byl také autorem mnoha zasvěcených studií a statí z oboru hudební teorie a kritiky.

Použitá literatura:

- Pazdírkův hudební slovník (Černušák), Brno 1929
Čs. hudební slovník osob a institucí, Praha 1963
Přehled úmrtí osob české a slovenské kultury, Praha 1983
Česká hudba (Racek), Praha 1958
Slovenská hudba (Hrušovský), Bratislava 1964
Hudba v českých dějinách, Praha 1983
Kniha o hudbě (Holzknecht), Praha 1964
Čs. koncertní umělci a komorní soubory, Praha 1964
Slavní čeští dirigenti (Burghauser), Praha 1963
Malé divadlo hudby (Heřman), Praha 1964
Čeští violoncellisté (Urie), Praha 1946
Za slávou (Schánílec), Praha 1961
Pěvecké sbory ČSR, Praha 1978
Slovník českých sbormistrů, Praha 1982
Slavní čeští klavíristé a pedagogové, Praha 1986
Čeští houslisté tří století (Žídek), Praha 1979
České pastorely (Berkovec), Praha 1984
Pěvci Národního divadla (Kopecký), Praha 1983
ND a jeho předchůdci, Praha 1988
Umění houslařů (Pilař - Šrámek), Praha 1986
Komorní soubory - čeští koncertní umělci, Praha 1987
Instrumentalisté - čeští konc. umělci, Praha 1983
Zpěváci bez konzervatoře (Černý), Praha 1966
10 let Státní filharmonie Brno (Majer), Brno 1965
FOK (Zapletal), Praha 1984
Domovem hudby (Vrkočová), Praha 1988

Soupis repertoáru ND 1881 - 1983
Hudební rozhledy 1966 - 1989
Sborník PČ Hradec Králové
25 let LŠU Bedřicha Smetany v Havlíčkově Brodě

Ediční poznámka :

Autorem některých, dodatečně zařazených hesel, spojených s Ledčí n.S. (Hlaváč, Zadražil, Mužský pěvecký sbor SOKOLA), se Světlou n.S. (Hradecký, Kusý) a Zahradkou u Ledče n.S. (všechna tři hesla), je dr. Eduard Doubek.

NEDOŽITÉ JUBILEUM HISTORIKA A ARCHIVÁŘE JIŘÍHO SOCHRA

Marie Sochrová

V letošním roce vzpomeneme nedožitých 60. narozenin dlouholetého ředitele okresního archivu Havlíčkův Brod se sídlem v Pohledu, promovaného historika Jiřího Sochra.

Narodil se 6. listopadu 1933 v tehdejším Německém Brodě v rodině katechety Československé církve husitské Pavla Sochra (1898 - 1989), jenž byl jedním z nejzasvěcenějších znalců historie tohoto města, známým vlastivědným pracovníkem, a památkářem. Za války byl P. Sochr Němci zatčen a dva roky vězněn za ilegální činnost. Po okupaci se věnoval opět regionální historii, vedl městský archiv (1945 až 1954), byl kulturním referentem MNV, vytvořil např. podrobnou dokumentaci historických a uměleckých památek Brodu ve spolupráci s pardubickým muzeem, psal kroniku města, podílel se neúnavně na všech významných kulturních akcích.

Proto nepřekvapuje, že životní směřování Jiřího Sochra bylo ovlivněno rodinným prostředím, činností otce i jeho spolupracovníků (zejména pana Antonína Šouby) a předchůdců. Cestu k odbornému vzdělání měl však složitou a nelehkou. Přesto po studiích na brodském gymnáziu v letech 1945 - 1953 byl přijat roku 1953 na filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde studoval obor historie - archivnictví. Tam pracoval ve studentském vědeckém kroužku při semináři pomocných věd historických a zúčastnil se v roce 1957 studijní cesty do Německa, aby se seznámil s tamější archivní praxí. Již v době studií pracoval v okresním archivu v Havlíčkově Brodě, vypomáhal v místním muzeu hlavně při instalaci sbírek Památníku Karla Havlíčka Borovského. Archivní praxi konal v Mnichově Hradišti, Telči, Orlíku nad Vltavou a v Jihlavě. Zajímal se o dějiny středověku, o vznik měst a zejména o dosud neprobádané prameny k historii rodného města, roztroušené v cizích archivech, a to ho vedlo k tomu, že tématem jeho diplomové práce byl rozbor unikátní nejstarší německobrodské právní knihy z let 1379 - 1404, která byla uložena v archivu Pražského hradu. Obhajobou této diplomové práce, kterou později publikoval ve Sborníku archivních prací východočeských archivů, a státními zkouškami zakončil roku 1958 vysokoškolské studium jako jeden z posledních žáků akademika Václava Vojtíška.

V téže roce se stal archivářem ve svém rodném městě (1. 7. 1958 byl jmenován ředitelem okresního archivu). Patřil k těm, kteří od základů budovali okresní archiv za nesnadných podmínek a mnohdy malého porozumění příslušných orgánů. Archivní práci, náročné nejen duševně, ale i fyzicky, věnoval maximální pozornost, zvláště péči o archiválii v nepředstavitelně nevhodném prostředí a podmínkách. Musel řešit nelehké ekonomické a organizační úkoly, aby zajistil příznivější podmínky provozu archivu.

Při územní reorganizaci státní správy v roce 1960 byl okresní archiv rozšířen o pracoviště v Ledči nad Sázavou a v Chotěboři. Ve funkci ředitele okresního archivu Havlíčkův Brod působil Jiří Sochr až do konce svého života, tj. 29 let. S plnou odpovědností se věnoval shromažďování a hodnocení dokumentů různého typu, výběru dokumentů při skartačním řízení a přejímání archiválií ze škol, úřadů, různých institucí a vybraných podniků k trvalému uložení, zpracování a pak využití fondů a sbírek. Vytrvale překónával prostorové problémy archivu a do depozitáře na zámku v Chotěboři, v Ledči i do centrály v Pohledu neustále soustřeďoval pí-

semnosti dosud uložené na různých místech okresu. Škoda, že jeho vytrvalé úsilí o postavení nové účelové budovy archivu nenalézalo odezvu.

Složité problémy archivní práce řešil s přehledem a lidským přístupem, ochotně předával zkušenosti studentům, nezištně pomohl a poradil nejrůznějším badatelům, kteří se na něho obraceli s prosbou o radu. Archiv se přes nevyhovující podmínky stával pod jeho vedením skutečným badatelským pracovištěm. K tomu sloužila také archivní knihovna s více než 6 tisíci svazky, stále pečlivě doplňovaná novými publikacemi. Velmi vlídný a přátelský byl ke svým spolupracovníkům, nesmlouvavý vůči nadřizeným v okresním městě. Jeho odvaha hájit své názory nenacházela vždy pochopení. Protože byl v archivní a vědecké činnosti velmi pracovitý, důsledný a seriózní, neměl rád povrchnost, neznalost, která se často skrývala za autoritativností, ani byrokratičnost.

Ve své profesi se Jiří Sochr opíral o důkladnou znalost řady archivních fondů a dokumentů, na jejichž zpracování a zpřístupnění se podílel. Byl příkladem archiváře, pro něhož kilometry zdánlivě mrtvých dokumentů jsou bohatým pramenem poznatků o životě, lidech, společnosti. Měl také nemalou zásluhu na propagační činnosti archivu a popularizaci výsledků vědeckovýzkumné práce. Do ní vložil mnoho svých znalostí a zkušeností. Byl vyhledávaným lektorem: dnes již těžko zjistíme, kolik přednášek o starší i nejnovější historii Havlíčkovobrodsko uskutečnil pro mládež, společenské organizace i posluchače nejrůznějších zájmových okruhů, jimž dokázal přizpůsobit své výklady podložené detailní znalostí historie rodného města.

Nezanedbatelný byl i přínos Jiřího Sochra pro práci odborných institucí, jichž byl členem, např. Československé historické společnosti, krajského archivního poradního sboru, muzejní rady při okresním muzeu v Havlíčkově Brodě. Pracoval také v redakční radě Sborníku prací východočeských archivů a patřil k zakládajícím členům ediční rady vlastivědného sborníku Havlíčkovobrodsko. Byl okresním konzervátorem památkové péče, dále předsedou, od 80tých let místopředsedou okresní komise státní památkové péče a předsedou pro dějiny závodů při OOR. Úzce spolupracoval s federálním výborem Svazu požární ochrany a Metodickým centrem PO v Příbyslavi - byl několik let členem pracovní skupiny pro historii požární ochrany v okrese Havlíčkův Brod.

V letech 1984 - 1985 byl členem redakční rady almanachu k 250. výročí gymnázia a podílel se na přípravě a realizaci výstavy k témuž výročí. Při různých příležitostech spolupracoval s okresním muzeem, např. při práci s místními kronikáři a hodnocení kronikářských soutěží, při přípravě muzejních expozic a výstav, např. v Havlíčkově domě, na hradě Lipnice, spolupracoval na výstavě Stavební vývoj Havlíčkova Brodu, uspořádané v roce 1984 a v téže roce na výstavě k Roku české hudby. V roce 1967 a znovu v roce 1987 se účinně podílel na přípravě výstav o životě a díle hudebního skladatele Jana Václava Stamice.

Vedle běžných pracovních povinností se Jiří Sochr věnoval především studiu historie svého rodného města a okolí. Je autorem speciálních studií o středověkém, barokním a novověkém životě Brodu i drobnějších popularizačních článků i samostatných publikací. K významným jeho pracím regionálního charakteru patří knížky Havlíčkův Brod a Havlíčkův Brod a staletí. V knize Chotěboř - stručné dějiny města zpracoval první kapitulu - město královské a poddanské.

Zvláštní část jeho prací tvoří dějiny havlíčkovobrodského školství, které byly publikovány jednak ve statích v regionálním

tisku, jednak v almanachu k 250. výročí založení gymnázia v Havlíčkově Brodě.

Havlíčkovskému regionu patří i osobnost hudebního skladatele Jana Václava Stamice, rodáka z Německého Brodu, jenž se Jiří Sochr věnoval v řadě studií článků mimo jiné také proto, že sám patřil k potomkům stamicovského rodu. Leckteré jeho objevené práce (zejména K otázce datování německobrodské cesty Jana Václava Stamice nebo Jan Václav Stamice - život a dílo 1717 - 1757) překročily svým významem i hranice republiky, zvláště důkazem a obhajobou českého původu tohoto hudebního skladatele.

Své bohaté zkušenosti z archivní praxe shrnul Jiří Sochr do různých statí, např. Pořádání a inventarizace římskokatolických farních archivů; mnohé články i recenze vyšly ve vlastivědném sborníku Východní Čechy (např. o činnosti henleinovců na Havlíčkobrodsku, ve Sborníku východočeských archivů (např. Vývoj městské správy v Havlíčkově Brodě a nejstarší brodská městská kniha z doby předhusitské, O pečetích a změnách erbu města Havlíčkova Brodu, Haškův "Dobrý voják Švejk" a jeho jevištní provedení roku 1922 v Havlíčkově Brodě) v časopisech Muzejní a vlastivědná práce, Hudební rozhledy, ve vlastivědném sborníku Havlíčkobrodsko aj. (viz následující bibliografie vydaných prací). Je třeba připomenout i jeho podíl na přípravě publikací Archivní správy MV ČSR nebo Státního oblastního archivu v Zámrsku.

Vydání svého největšího díla se však Jiří Sochr nedočkal: je autorem všech monografií o lokalitách havlíčkobrodského okresu a okolí v kolektivním díle Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, svazek VI - Východní Čechy. Poslední jeho práce, knížka Havlíčkův Brod a okolí, je uceleným obrazem historického vývoje města s důrazem na nejstarší dějiny a tradice. Informuje o nejvýznamnějších památkových objektech, významných osobnostech, brodských rodácích apod.

Jiří Sochr zemřel náhle 9.června 1987 ve věku nedožitých 54 let. Jeho předčasný odchod znamenal velkou ztrátu pro okresní archiv, který se mu přes všechny potíže podařilo vybudovat do dnešní podoby, pro historiografii Havlíčkobrodsko a pro východočeské archivnictví; znamenal ztrátu skromného, nezištného a obětavého pracovníka vysoké odborné úrovně, který vytvořil v nejednoduchých podmínkách dílo úctyhodné. Jeho krédem byla čestnost, jako historik respektoval historickou pravdu a nikdy senesnížil k tomu, aby historii jakkoliv deformoval. Svým dílem přispěl k rozvoji moderního českého archivnictví. Okresní archiv Havlíčkův Brod zůstane trvalou památkou jeho devětadvacetileté práce.

Bibliografie prací Jiřího Sochra

1961

Okresní archiv v Litomyšli 1960 (Archivní časopis, r.1961, č.1, s.58 - 59 /recenze/)

1962

Pořádání a inventarizace římskokatolických farních archivů (Archivní časopis, r.1962, s.19 - 25)

Jihlavské právo (Archivní časopis, r.1962, s.61 /recenze/)

Slavné výročí. 540 let od porážky křižáckého Zikmundova vojska u Havlíčkova Brodu (Cesta Vysočiny, r.3, 1962, č.2)

1963

Příspěvky k dějinám dělnických bojů na Havlíčkobrodsku v letech 1917 - 1938. (Vlastivědný sborník Východní Čechy 1962, s.243 - 244 /recenze/)

1964

Podvratná činnost henleinovců na Havlíčkobrodsku v letech 1938 - 1939. (Vlastivědný sborník Východní Čechy, r. 1964, s. 12 - 16).

Za rudým praporem. Vlastivědný sborník k dějinám dělnického hnutí na Vysočině. (Vlastivědný sborník Východní Čechy, r. 1964, s. 141 /recenze/)

Zbyněk Brzoň, 100 let sklářství v Josefodole. (Vlastivědný sborník Východní Čechy, r. 1964, s. 148 - 149 /recenze/)

František Kutnar. Malé dějiny brambor (Vlastivědný sborník Východní Čechy, r. 1964, s. 146 - 147 /recenze/)

1965

Přehled historické vlastivědné literatury z Východočeského kraje za léta 1957 - 1963. Okres Havlíčkův Brod (Muzejní a vlastivědná práce, roč. 3, 1965, s. 182 - 183).

1966

Dokumenty vydávají svědectví. (Hudební rozhledy, roč. 19, 1966, s. 718 - 719).

1967

Archivy slouží i dnešku. (Cesta Vysočiny, roč. 8, č.2, 11.1.1967).

Jan Václav Stanic (1717 - 1757). (Cesta Vysočiny, roč. 8, č. 12/13, 22. 3. 1967).

K Stanicovu výročí. (Svobodné slovo, 12. 5. 1967)

Stanicův rok (Pochodeň, roč. 56, 7. 5. 1967)

Jan Václav Stanic - český muzikant. (Pochodeň, roč. 56, č. 142, 17. 6. 1967)

Jan Václav Stanic, život a dílo. Katalog výstavy. Havlíčkův Brod 1967, s.29 + vyobrazení

K otázce datování německobrodské cesty Jana Václava Stamice. (Hudební věda, roč. 4, 1967, s. 650 - 661)

250 let od narození J. V. Stamice. (Hudební rozhledy 11/1967, s.344)

1968

Osudný podzim 1938. (Cesta Vysočiny, roč. 9, č. 16, 17. 9. 1968)

Z minulosti i z dneška. (Svobodné slovo, 7. 11. 1968)

1969

Význané výročí. (Cesta Vysočiny, roč. 10, č.7, 18.2.1969).

Půl století vilénovských dohod. (Svobodné slovo, 25. 2. 1969)

Tragický březen 1939. (Cesta Vysočiny, roč. 10, č.10, 11. 3. 1969)

Pamatuje slávu formanů. (Svobodné slovo, 10. 6. 1969)

Havlíčkův Brod. Havlíčkův Brod 1969, s. 112

1970

Zemřeli, abychom mohli žít. (Z květnových dnů 1945 v Havlíčkově Brodě). (Cesta vysočiny, roč. 11, č. 18, 5. 5. 1970).

Vývoj městské správy v Havlíčkově Brodě a nejstarší brodská městská kniha z doby předhusitské. (Sborník prací východočeských archivů, roč. 1, 1970, s.43 - 57 + 1 příl.).

1971

Havlíčkův Brod a staletí. Havlíčkův Brod 1971, s. 197

1972

O pečetích a změnách erbu města Havlíčkova Brodu (Sborník prací východočeských archivů, roč. 2, 1972, s.13 - 31 + obr. příl.)

1976

80 let telefonní ústředny. (Havlíčkobrodský zpravodaj, roč. 3, č. 3, březen 1976, s.30)

1978

Havlíčkův Brod. (Včelařský almanach OV Českého svazu včelařů. Havlíčkův Brod 1978, s. 148 - 149 a 170 - 171)

Haškův "Dobrý voják Švejk" a jeho jevištní provedení roku 1922 v Havlíčkově Brodě. (Sborník prací východočeských archivů, roč. 4, 1978, s. 209 - 220)

(Přetištěno v Pochodní, r.72, č.100, 109, 114, 120, 127, 132 a 138, duben - červen 1983)

1979

Prameny k dějinám obcí v havlíčkobrodském okresním archivu. (Práce našich kronikářů /okresní muzeum Havlíčkův Brod/, č. 1/1979, s. 18 - 19)

1980

Havlíčkův Brod v roce 1945 (přejmenování města a užívání doplňkového razítka na poště Havlíčkův Brod 1). (Filatelie, roč. 30, 1980, č.10, s. 293)

Pečet. (Květy, č.28, 10. 7. 1980)

1981

Chotěboř - stručné dějiny města. Hradec Králové /Kruh/ 1981, s.17 - 36, (kap. 1 - město královské a poddanské)

1984

Pohled do minulosti gymnázia, I. - III. (Havlíčkobrodský zpravodaj, roč. 11, č. 7, srpen 1984, s. 24 - 26, č. 8, září 1984, s.17 - 19 a č. 9, říjen 1984, s.23 - 24).

1985

Gymnázium Havlíčkův Brod 1735 - 1985. (Almanach k 250. výročí založení). Havlíčkův Brod 1985, str. 19 - 24 (kapitola "Klasické a reálné gymnázium 1935 - 1953")

Přímým pohledem / Květen 1945 ve východočeských kronikách. Hradec Králové /Kruh/ 1985, str. 49 - 82

(J. Sochr edičně zpracoval část o okresu Havlíčkův Brod)

spoluautorsky s D. Hendrychovou: Seminář východočeských archivářů. (Archivní časopis, r. 1985, č. 1, s.43 - 46).

1986

Sokol a dělnická tělovýchova na Havlíčkobrodsku.

(Sborník prací východočeských archivů, roč. 6, 1986, s.37 - 52)

1987

Předplatné novin před 170 lety. (Filatelie, roč. 37, 1987, č.15, s.442)

K výročí J. V. Stamice. (Pochodeň, roč. 76, č. 141, 19. 6. 1987)

Jan Václav Stanic, I. - III. (Cesta Vysočiny, r. 28, č. 28, 14.7. 1987; č. 29, 21.7.1987; č.30, 28.7.1987)

1988

Havlíčkův Brod v době předhusitské. (Havlíčkobrodsko 1/1988, s.7 - 34)

1989

Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku VI /Východní Čechy/. Praha 1989 (J. Sochr je autorem všech monografií lokalit havlíčkobrodského okresu a okolí)

1992

spoluautorsky s Marií Sochrovou: Havlíčkův Brod a okolí. Havlíčkův Brod 1992, s.141

O B S A H

Ivo Kořán: Základní data o stavbě a výzdobě bývalého augustiniánského kostela sv. Rodiny v Havlíčkově Brodě	1
Jiří Sochr: K otázce datování německobrodské cesty J. V. Stamice	3
O "muži, jenž zatýkal Havlíčka"	15
Eva Ryšavá: Píseň "Spi, Havlíčku, v tvém hrobečku" a její autor	18
Ivo Knap: Albert F. Riedl a jeho vynález skloleptového tisku (Poznámky k jednomu slovníkovému heslu)	25
Eduard Doubek: Naši krajané a válka Sever proti Jihu (1861 - 1865)	29
Eduard Doubek: Ze vzpomínek ledečského rodáka F. J. Sadílka, vystěhovalce do USA	31
Pavel Rous: Památky na Jaroslava Haška v okrese Havlíčkův Brod	34
Jan Železný: Časopis Úhor vydávaný v Habrech učitelem Otakarem Svobodou	39
Jan Kostomlatský: Hudební místopis Havlíčkobrodsko	42
Marie Sochrová: Nedožité jubileum historika a archiváře Jiřího Sochra	56

Okresní vlastivědné muzeum Vás srdečně zve k návštěvě
muzejních expozic:

v Havlíčkově Brodě HAVLÍČKOVA DOMU
HANUSOVSKÉHO DOMU
KLÁŠTERNÍHO KOSTELA SV. RODINY
PAMÁTNÍKU OTAKARA ŠTÁFLA

MUZEA v Ledči nad Sázavou

PAMÁTNÍKU KARLA HAVLÍČKA v Havlíčkově Borové
PAMÁTNÍKU JAROSLAVA HAŠKA v Lipnici nad Sázavou

Navštivte expozici

H I S T O R I C K É S K L O
v Havlíčkově Brodě v Havlíčkově domě

Prohlédnete si na 150 ukázek sklářského díla ze sbírek 15 českých muzeí.
Většinou jsou to kdysi typické, dnes již unikátně dochované výrobky ze skláren
Českomoravské vrchoviny z období od 18. do počátku 20. století.

.....

Prodej skleněných minitěžítek a jiných suvenýrů z hutě Bohemia
v Josefodole a hutě Jakub v Tasicích - za výhodné ceny.

Navštivte výstavu učebních pomůcek z první poloviny 20. století

SCHOLA LUDUS

Památník Karla Havlíčka Borovského v Havlíčkově Borové. Otevřeno denně mimo pondělí. Výstava potrvá do 30. září 1993.

ŠVEJK DOBÝVÁ SVĚT

nová výstava připravená Okresním vlastivědným muzeem v Havlíčkově Brodě u příležitosti 110. výročí narození Jaroslava Haška na námět PhDr. Radko Pytlíka CSc.

NAVŠTIVTE PAMÁTNÍK JAROSLAVA HAŠKA v Lipnici nad Sázavou!

Okresní vlastivědné muzeum připravuje k vydání publikaci

LEŠKOVICE

z pera PhDr. Zdeňka Jelínka CSc., našeho nejzasvěcenějšího znalce domácího odboje a zejména dramatických osudů partyzánských paravýsadků, operujících v době nacistické okupace na území někdejšího Protektorátu. Vyjde v roce 1994.

prodejní galerie

P O D A R K Ý Ř E M

nabízí: obrazy, sochy
a díla současných výtvarníků
Havlíčkobrodska

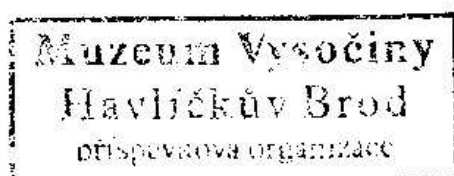
(P. izelí Havlíčkova domu
v Havlíčkově Brodě)

V roce 1993 vydalo Okresní vlastivědné muzeum v Havlíčkově Brodě
dvě práce o období nacistické okupace:

Jaroslav Tichý: OBRANA NÁRODA NA CHOTĚBOŘSKU

Jaroslav Tichý: 17. LISTOPAD A HAVLÍČKOBRODSKO

Publikace je možno zakoupit v Havlíčkově domě, nebo požádat o
o zaslání na adresu: Havlíčkův dům, Havlíčkovo náměstí čp. 19,
580 01 Havlíčkův Brod

H A V L Í Č K O B R O D S K O

vlastivědný sborník, svazek č. 7 (nultý nečíslovaný svazek sborníku stejného názvu vydalo okresní muzeum v Havlíčkově Brodě v roce 1971)

V tomto svazku jsou publikovány příspěvky PhDr. Ivo Kořána CSc. (Ústav teorie a dějin umění ČAV v Praze), + Jiřího Sochra, prom. hist. (Havlíčkův Brod), PhDr. Evy Ryšavé (Národní muzeum v Praze), Ivo Knapa (Rožmitál pod Třemšínem), RNDr., PhDr. Eduarda Doubka (Gymnázium v Ledči n. S.), Pavla Rouse (Okresní vlastivědné muzeum v Havl. Brodě), + Jana Železného (Havlíčkův Brod), Jana Kostomlatského (Chrudim) a Mgr. Marie Sochrové (Havlíčkovo gymnázium v H. Brodě)

Vyobrazení na obálce: Výřez z pamětního tabla "Památce Havlíčkově" vydaného v Praze r. 1863

Vydalo Okresní vlastivědné muzeum a Státní okresní archiv Havlíčkův Brod v roce 1993. Odpovědný redaktor Zina Zborovská, odborná redakce Pavel Rous. Náklad 150 ks, cena 30,- Kč